

MÜSAFİRİN HÖKMLƏRİ

Ayətullah Şeyx Vəhid Xorasani

MÜSAFİRİN HÖKMLƏRİ

Besiret.az – 2023

WWW.BESIRET.AZ

MÜSAFİRİN HÖKMLƏRİ

Müəllif: Ayətullah Şeyx Vəhid Xorasani

Tərcümə edən: Əli Abdullah

Elmi redaktor: Fəqan Məmmədov

Redaktor və korrektor: Baqir Cəfəri

*Bu kitabın savabını Allahın yer üzərindəki xəlifəsi və
dövrümüzün imamı Həzrət Mehdiyə (ə) hədiyyə edirik.*

**Kitabın bütün hüquqları qorunur. İcazəsiz olaraq hər hansı
bir vasitə ilə nəşri qadağandır.**

Bəzi qeydlər:

- *Kitab farscadan tərcümə edilmişdir.*
- *Səhifələrin haşiyəsində yer almış bəzi qeydlərin sonundakı “x” işarəsi bunu bildirir ki, bu qeyd kitabın orijinalında mövcuddur və oradan tərcümə edilmişdir.*
- *Sonunda “Tərc.” yazılmış qeydlər isə mütərcim tərəfindən izah olaraq əlavə edilmişdir.*
- *Bəzi məsələlərin daha da aydın olması üçün mütərcim qeydlərdə Ayətullah Vəhid Xorasaninin şəriət məsələlərinə dair “Minhac-us-salihin” adlı kitabından da istifadə etmişdir.*
- *Həmçinin mütərcim kitabda olmayan bəzi məsələləri Ayətullah Vəhid Xorasaninin Qum şəhərində yerləşən ofisindən şəxsən soruşmuş və cavabları uyğun yerlərdə kitabın haşiyəsinə qeyd olaraq əlavə etmişdir.*

*Mehriban və bağışlayan Allahın adı ilə.
Bütün həmdlər aləmlərin Rəbbi olan Allaha məxsusdur.
Allahın salam və salavatı ağamız Muhəmmədə və onun pak
Əhli-beytinə, məxsusən zamanəmizin İmamı, mövlamız, Allahın yer
üzərində saxladığı həzrət Bəqiyətullahə olsun və
onların bütün düşmənlərinə Allahın lənəti olsun.*

Müqəddimə

Müsafir şəxsin hökmləri barədə olan qarşınızdakı bu kitab sual-cavab formasında Həzrət Ayətullah əl-üzma Hacı Şeyx Hüseyin Vəhid Xorasaninin fətvalarına uyğun şəkildə tərtib edilmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, məsələlərin asan başa düşülməsi üçün mətləblər arasında və qeydlərdə müəyyən izahlar verilmişdir ki, bu da Həzrət Ayətullahın ofisində çalışan bəzi dəyərli alimlər tərəfindən yerinə yetirilmişdir.

Bu kitab üç bölümdən – “müsafir namazının şərtləri”, “qəvatiüs-səfər” və “müxtəlif məsələlər” bölümündən ibarətdir və onların hər birinin ayrıca müxtəlif məsələləri vardır.

Həzrət Ayətullah Vəhid Xorasaninin ofisi

I BÖLÜM

MÜSAFİR NAMAZININ ŞƏRTLƏRİ

*Bu bölümə səfərin növləri, onun səkkiz şərti
və çox səfər edənin ("kəsirüs-səfər" in) hökmləri
barədə söhbət açılacaq.*

Səfərin səkkiz şərti

Müsfir şəxsə vacibdir ki, zöhr, əsr və işa namazlarını səkkiz şərt daxilində qəsr olaraq yerinə yetirsin. Yəni onları iki rükət olaraq qılsın. Bu şərtlər aşağıdakılardır:

Şərt 1. Şəxsin səfəri səkkiz fərsəxdən az olmasın.¹

Məsafənin "imtidadi" (birbaşa) və "təlfiqi" (gediş-gəlişli) olaraq hesablanması²

Sual 1: Səkkiz fərsəx (44 km) "imtidadi" olaraq hesablanmalıdır, yoxsa "təlfiqi" surətdə olsa belə, səkkiz fərsəx yolun qət edilməsi kifayətdir?

Cavab: Səkkiz fərsəxin "imtidadi", yaxud "təlfiqi" olmasının heç bir fərqi yoxdur; meyar səkkiz fərsəxin gedilməsidir, istər "imtidadi" olsun, istərsə də "təlfiqi".

Məsələnin daha da aydın olması üçün aşağıdakı şəkilə diqqət edin:

Sual 2: Gediş-gəliş məsafəsinin ümumi uzunluğu ("təlfiqi") səkkiz fərsəx (44 km) olan şəxsin getmə və qayıtma məsafəsinin hər biri azı dörd fərsəx (22 km)

¹ Səkkiz fərsəx təqribən 44 kilometrə bərabərdir.*

² Namazların qəsr (iki rükətli) hökmünə daxil olması üçün şəxsin vətənindən çıxaraq 44 km məsafə qət etməsi lazımdır. Bu məsafə "imtidadi" və "təlfiqi" olaraq iki hissəyə bölünür. Belə ki, bəzən şəxs bu məsafəni (yəni 44 kilometri) vətənindən uzaqlaşmaqla qət edir. Yəni şəxs vətənindən çıxır və getdiyi yolu geri dönmədən 44 km məsafəni başa vurur. Həmçinin mümkündür ki, şəxsin getdiyi yol az olsun, lakin qayıtdığı yol azı 44 km uzunluğunda olsun. Buna məsafənin "imtidadi" olaraq qət edilməsi deyilir. Bəzən isə onun getdiyi yol 22 km olur və o, 44 km məsafəni həmin yolla (yaxud da eyni uzunluqda olan başqa bir yolla) geri qayıdarkən qət etmiş olur. Buna isə məsafənin "təlfiqi" olaraq qət edilməsi deyilir. Başqa sözlə desək, "imtidadi" məsafə şəxsin birbaşa olaraq getdiyi yolun (istər gedərkən, istərsə də qayıdarkən), "təlfiqi" isə getdiyi və qayıtdığı yolun ümumi uzunluğunun 44 km-ə bərabər olması deməkdir. *Tərc.*

olmalıdır? Əgər getmə və qayıtma məsafəsi fərqli olarsa, məsələn, getmə məsafəsi beş fərsəx (27,5 km), qayıtma məsafəsi isə üç fərsəx (16,5 km) olarsa, bu, səfərin şəri səfər olmasına kifayət edirmi?

Cavab: Getmə və qayıtma məsafələrinin hər biri azı dörd fərsəx olmalıdır. Əgər getmə məsafəsi beş, qayıtma məsafəsi isə üç fərsəx olarsa, namaz tam şəkildə (dörd rükətli) qılınmalıdır.

Şəri məsafənin başlanğıcı

Sual 3: Səfərin başlanğıcı və son nöqtəsi arasındakı məsafə hansı meyara əsasən ölçülür? Məsafənin başlanğıcını evin qapısındanmı, yoxsa məhəllədən və ya şəhərin çıxacağından hesablamalıyıq?

Cavab: Çıxdığınız şəhərin, yaxud kəndin axırncı nöqtəsi ilə getdiyiniz yerin birinci (ilk) nöqtəsi arasındakı məsafə hesablanmalıdır. Burada böyük və kiçik şəhərlər arasında heç bir fərq yoxdur.

Böyük şəhərlərin hökmü

Sual 4: Şəri məsafənin ölçülməsində böyük və kiçik şəhərlər arasında bir fərq varmı? Böyük şəhərlərdə məsafəni evimizin qapısından hesablamalıyıq?

Cavab: Böyük şəhərlər (üfrün nəzərində) "bir şəhər" adlanana qədər hər nə qədər böyük olsa da (hökm baxımından), kiçik şəhərlərdən fərqlənir.³

Sual 5: Əgər bir şəxs böyük şəhərin daxilində bir yerdən başqa bir yerə gedərsə və bu zaman şəri məsafəni (44 km-i)⁴ qət etmiş olarsa, o həmin yerdə namazını necə qılmalıdır?

Cavab: Böyük şəhər nə qədər ki (üfrün nəzərində) "bir şəhər" sayılır, hər nə qədər böyük olsa da, gedilən yerə qədər olan məsafənin şəri məsafə həddində, yaxud daha çox olmasına baxmayaraq, namaz tam qılınmalıdır. Bu cür şəhərlərin daxilində uzun məsafə qət etmək şəri səfər sayılmır.

Şəhərə bitişik olan kənd və qəsəbələr

³ Yəni böyük şəhərdə yaşayan şəxs şəhərin hər hansı bir yerinə getsə də, namazlarını tam qılmalıdır. *Tərc.*

⁴ İstər "imtidadi", istərsə də "təlfiqi" olaraq. *Tərc.*

Sual 6: Şəhərə bitişik olan kənd və ya qəsəbə sakinləri məsafənin başlanğıcını haradan hesablamalıdır?

Cavab: Əgər həmin kənd və ya qəsəbənin adı hələ də (camaatın nəzərində) qorunursa,⁵ o zaman şəri məsafənin başlanğıcı həmin kənd və ya qəsəbənin axırındır (çıxacağıdır); bitişik olduğu şəhərin sonu (çıxacağı) deyildir. Həddi-tərəxxüsün⁶ meyarı isə həmin kənd və qəsəbənin azanının eşidilməməsidir.

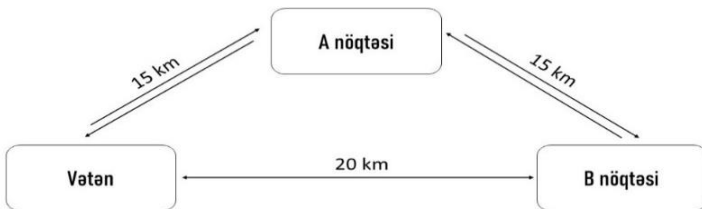
Həmçinin əgər kənd və ya qəsəbənin evləri yalnız bir xətt üzrə şəhərə bitişik olsa — belə ki, əgər həmin xətt olmasaydı, o kənd və ya qəsəbə şəhərdən uzaq hesab olunardı — bu surətdə əgər həmin kənd və ya qəsəbənin adı (camaatın nəzərində) şəhərin adından ayrı və müstəqil olaraq qorunmuş olarsa, o, şəhərdən ayrı hesab olunacaq. Əgər adı qorunmuş olmasa və onu elə həmin şəhərin adı ilə adlandırsalar, bu zaman həmin kənd və ya qəsəbə şəhərin bir hissəsi hesab olunacaq.

Məsafəsi şəri məsafədən az olan iki yerə səfər etmək

Sual 7: Bir şəxs hər birinin məsafəsi vətəninə⁷ nisbətə şəri məsafədən az olan iki yerə səfər edir. Lakin hər iki məsafənin birlikdə olan uzunluğu şəri məsafədən çoxdur. Bu zaman onun namazlarının hökmü necədir?

Cavab: Əgər qabaqcadan hər iki yerə səfər edəcəyini qəsd edibsə, o zaman namazlarını qəsr qılmalıdır.

Məsələnin daha da aydın olması üçün aşağıdakı şəkilə diqqət edin:

⁵ Yəni bitişik olduğu şəhərdən ayrı bir məntəqə sayılırsa. *Tərc.*

⁶ Həddi-tərəxxüs barədə irəlidə söhbət açılacaq. *Tərc.*

⁷ Vətən barədə irəlidə söhbət açılacaq. *Tərc.*

Şəri məsafə həddinə çatıb-çatmamaqda şəkk etmək

Sual 8: Bir şəxs getdiyi yerin vətənindən nə qədər məsafədə yerləşdiyini bilmir və bu məsafənin şəri məsafə həddində olub-olmaması barədə şəkk edir. Bu halda onun namazlarının hökmü necədir? Həmçinin belə bir halda məsafənin uzunluğunu dəqiqləşdirmək, yaxud başqalarından soruşmaq vacibdirmi?

Cavab: Əgər bir şəxs qət etdiyi məsafənin şəri məsafə həddinə çatıb-çatmadığı barədə şəkk edərsə, o, namazlarını tam şəkildə (dörd rükətli) yerinə yetirməlidir. Həmçinin ehtiyata əməl edərək namazlarını həm tam, həm də qəsr (iki rükətli) şəkildə qıla bilər (lakin vacib deyil).

Məsafənin miqdarını dəqiqləşdirməsi isə vacib deyildir. Başqasından soruşduğu halda isə gərək iki, yaxud bir nəfər adil şəxsdən, yaxud da sözü əminlik və xatircəmlik gətirən etibarlı (siqə)⁸ bir şəxsdən soruşsun;⁹ bu şərtlə ki onun sözünün əksinə heç bir güman olmasın.¹⁰

Şərt 2. Səfər etməzdən əvvəl səkkiz fərsəx (44 km) məsafə gedəcəyini qəsd etməlidir.¹¹

Əgər bir şəxs qabaqcadan qəsd etmədən səkkiz fərsəx (44 km) məsafəni qət edərsə, bu zaman namazlarını tam (dörd rükətli) şəkildə qılmalıdır. Məsələn, şəxs hər hansı bir itmiş şeyi axtararkən təsadüfən şəri məsafə həddində, yaxud daha çox olan bir yolu qət etmiş olarsa, namazını tam olaraq yerinə yetirməlidir.

Lakin əgər həmin yolu geri dönərkən məsafə şəri həddə (44 km), yaxud daha çox olarsa, bu zaman namazını qəsr (2 rükətli) qılmalıdır.

⁸ Siqə şəxsin kişi, yaxud qadın olmasının fərqi yoxdur. *Tərc.*

⁹ Əgər bəyyinələr (iki adilin xəbəri) və ya xəbər (siqə, yaxud bir adilin xəbəri) bir-birinə zidd olarsa, şəxsin vəzifəsi namazı tam qılmaqdır. *Minhacus-salihin, c.2, məsələ 886*

¹⁰ Əgər şəri məsafəni qət etdiyini düşünüb namazı qəsr olaraq yerinə yetirsə və sonradan əksi məlum olsa, gərək namazını tam (dörd rükətli) olaraq yenidən qılsın. Amma şəri məsafəni qət etmədiyini düşünüb namazı tam qılarsa və sonradan əksi məlum olarsa, namazın vaxtı çıxmadığı təqdirdə namazı qəsr olaraq yenidən qılmalıdır; vaxtı çıxıbsa, namazı qəza etməyi vacib deyil (*həmin mənba, məsələ 887*). Lakin diqqət etmək lazımdır ki, bu qeyd etdiyimiz məsələ şəkk edilən təqdirdə aid deyil. Yəni bir şəxs şəri məsafəni qət edib-etmədiyi barədə şəkk edərsə və bu zaman vəzifəsinə uyğun olaraq namazını tam şəkildə qılarsa, sonradan əksi məlum olsa da, onun namazı səhihdir. *Tərc.*

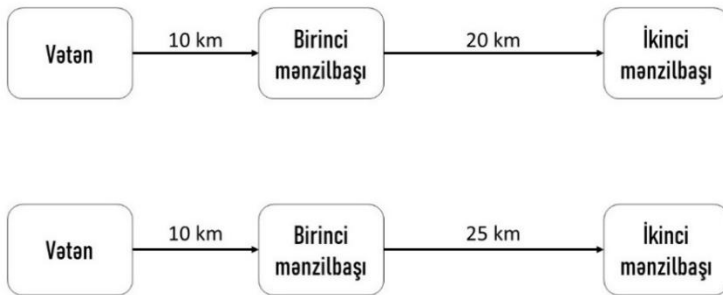
¹¹ Birinci şərtə də izah edildi ki, bu məsafənin "imtidadi", yaxud "təliqi" olmasının heç bir fərqi yoxdur. *Tərc.*

Məsələn, bir şəxs itmiş bir əşyanı axtararkən 50 km yol qət edibsə, yaşadığı məntəqəyə qayıdarkən yolda namaz qılarsa, namazını qəsr qılmalıdır. Amma qayıdarkən uzunluğu şəri məsafədən (44 km-dən) daha az olan bir yol seçərsə, yolda namazını tam qılmalıdır.

Sual 9: Əgər bir şəxs vətənindən uzaqlığı şəri məsafə həddinə çatmayan (gediş və gəlişi 44 km-dən az olan) bir yerə getsə, daha sonra oradan başqa bir yerə getməyi qəsd etsə, hansı ki ikinci gedəcəyi yerlə vətəni arasında olan məsafənin uzunluğu şəri məsafə həddindədir (gediş və gəlişi 44 km-dir), lakin ikinci yerlə birinci yer arasındakı məsafə isə şəri məsafə həddinə çatmır, bu zaman onun namazlarının hökmü necədir?

Cavab: Bu şəxs əvvəlcədən, yəni vətənindən çıxarkən səkkiz fərsəx (ən azı gediş-gəlişi 44 km) yol gedəcəyini qəsd etmədiyinə görə namazlarını tam qılmalıdır. Amma birinci getdiyi yerdən səkkiz fərsəx (istər birbaşa, istərsə gediş-gəlişi 44 km) yol qət etməyi qəsd edərsə, artıq namazlarını qəsr (iki rükətli) qılmalıdır.

Məsələnin daha da aydın olması üçün aşağıdakı şəkilə diqqət edin:

Şərt 3. Səfər əsnasında səkkiz fərsəx (44 km) yol qət etmək fikrindən dönməməlidir.¹²

¹² Əgər fikrindən dönməmişdən əvvəl namazını qəsr olaraq qılmışdısa, ehtiyat vacibə əsasən, onu yenidən tam şəkildə qılmalıdır, istər namaz vaxtı çıxmamış fikrindən dönmüş olsun, istərsə də çıxdıqdan sonra; həmçinin ehtiyat vacibə əsasən, (ramazan ayında) orucunu açmış olsa belə, günün sonuna qədər orucu batıl edən işlərdən heç birini yerinə yetirməməlidir (ramazan ayından sonra isə

Əgər dörd fərsəxə (22 km-ə) çatmamış fikrindən dönərsə, yaxud tərəddüd edərsə, gərək namazlarını tam qılsın.¹³

Şərt 4: Səkkiz fərsəxə (44 km-ə) çatmazdan əvvəl vətənindən keçməməli, yaxud da on gün və ya daha çox hər hansı bir yerdə qalmamalıdır.¹⁴

Əgər bir şəxs səkkiz fərsəx məsafəni qət etməzdən əvvəl vətənindən keçmək istəsə, yaxud azı on gün bir yerdə qalsa, namazını tam qılmalıdır.¹⁵

Şərt 5: Şəxsin səfəri günah səfəri olmamalıdır.

Əgər haram bir iş üçün, məsələn, oğurluq etmək, yaxud zalımın zülmünə kömək etmək, yaxud da hansısa bir müsəlmana zərər yetirmək üçün səfər edərsə; yaxud da səfərin özü haram olarsa, məsələn, and içsə ki, səfərə getməyəcək, yaxud da bilsə ki, səfər etdiyi təqdirdə çəkinilməsi vacib olan bir zərərə düşər olacaq, bu cür hallarda namazlarını tam qılmalıdır.¹⁶

həmin günün orucunu qəza etməlidir). Əgər dörd fərsəx (22 km) məsafəni qət etdikdən sonra fikrindən dönərsə, yaxud tərəddüd edərsə, hər hansı bir yerdə on gün qalmaq fikri olmadan geri dönməyə qərarlıdırsa, namazlarını qəsr qılmalı, orucunu isə tutmamalıdır. *Minhacus-salihin*, c.2, s.259

¹³ Əgər səfər əsnasında (dörd fərsəxə yetişməmiş) tərəddüd edərsə, amma yenidən səfəri davam etməyi qərara alarsa, bu zaman yolun qalan hissəsi şəri məsafə həddində olsa, (qərara aldıqdan sonra) səfərə başladığı vaxtdan namazını qəsr qılmalıdır. *Həmin mənba*, məs.900

¹⁴ Vətən və on gün bir yerdə qalma barədə məsələlər irəlidə izah olunacaq.*

¹⁵ Məsələn, A məntəqəsində yaşayan bir şəxs B məntəqəsinə gedir və orada azı on gün qalmağı planlaşdırır. A və B məntəqəsi arasındakı məsafə isə 40 km-dir. Bu halda o, namazlarını yolda da, B məntəqəsində də tam şəkildə qılmalıdır, çünki şəri səfərin həyata keçməsi üçün azı 44 km yolun qət edilməsi şərtidir, bu məsələdə şərt yerinə yetmədiyi üçün səfər şəri səfər sayılmır. Burada belə bir sual verilə bilər ki, axı o, 40 km yolu qət edibsə, deməli vətəninə dönməklə 80 km yol qət etmiş olacaq və bu surətdə isə "təfqi" (gediş-gəlişli) də olsa, o, 44 km-dən çox yol qət etmiş olacaq, bəs nəyə əsasən namazlarını tam qılmalıdır? Cavabı budur ki, hər hansı bir yerdə on gün qalmaq "səfəri sindiran" ("qəvatius-səfər") səbəblərdən hesab olunur (irəlidə söhbət açılacaq). Haqqında danışdığımız məsələdə isə şəxs 44 km məsafəni qət etməmiş şəri səfəri sindiran səbəblərdən birini həyata keçirir, buna görə də o, yolboyu namazlarını tam qılmalıdır. Əgər o, B məntəqəsində on gündən az qalmaq niyyətində olsaydı, bu zaman yolda da, B məntəqəsində də namazlarını qəsr olaraq yerinə yetirməli olacaqdı. *Tərc.*

¹⁶ Səfərin halal olması səfərin başlanğıcında da, davamında da şərtidir. Əgər səfərin əvvəli halal olsa, lakin səfər əsnasında məqsədini harama doğru dəyişərsə, dəyişdikdən sonra səfərə davam etdiyi andan etibarən namazlarını tam qılmalıdır. Məqsədini dəyişməzdən əvvəl namazlarını qəsr qılıbsa, bu zaman əgər onları şəri məsafə həddinə çatdıqdan sonra qılmışdısa, onda yenidən tam şəkildə qılmaq vacib deyil. Əks halda isə (yəni şəri məsafə (44 km) həddinə çatmazdan əvvəl namazları qəsr olaraq qılıbsa,) ehtiyat vacibə əsasən, vaxtı çıxmayıbsa, tam şəkildə (dörd rükətli olaraq) yenidən qılsın, vaxtı çıxıbsa, qəza etsin (tam şəkildə). Əgər yenidən məqsədini halala doğru dəyişərsə, bu zaman yerdə

Lakin həmin səfərdən qayıtdıqda isə əgər qayıtdığı yol azı səkkiz fərsəxdirsə (44 km-dirsə), yolda namazlarını qəsr qılmalıdır.

Qadının öz ərindən icazə almadan səfər etməsi

Sual 10: Qadının öz ərindən icazə almadan səfər etməsi haram səfər hesab olunurmu?

Cavab: Əgər qadın ərinin icazəsi olmadan (heç bir şəəri üzrü yoxdursa)¹⁷ səfər etsə, onun səfəri haram səfərdir və gərək namazlarını səfərdə olarkən tam qılsın.

Övladın ata və ananın icazəsi olmadan səfər etməsi

Sual 11: Əgər övlad ata və anasının icazəsi olmadan səfərə gedərsə, onun səfəri haram səfər sayılırmı?

Cavab: Övlada vacib olmayan¹⁸ bir səfər əgər ata və ananın əziyyətə düşməsinə səbəb olarsa, haram səfər sayılır. Bu halda o gərək namazlarını tam qılsın.

Halal səfərdə günah etmək

Sual 12: Əgər bir şəxs halal səfərində günah etsə, məsələn, qeybət etsə, yaxud da şərab içsə, o zaman onun səfəri haram səfər sayılırmı?

Cavab: Səfəri haram olmayan şəxs səfərdə olarkən günah iş görmüş olsa da, namazlarını qəsr qılmalıdır.

Əyləncə üçün edilən ov səfəri

qalan məsafə şəəri məsafə həddində olsa ("təlfiqu" olsa da, yəni həmin yerdən gediş və gəlişi hərəsi azı 22 km olsa da), məqsədini dəyişdikdən sonra səfərə davam etdiyi andan etibarən namazlarını qəsr, əks halda isə tam qılmalıdır; əlbəttə, geri qayıdarkən məsafə şəəri həddən çox olarsa (azı 44 km), namazlarını qəsr qılmalıdır. *Minhacus-salihin, c.2, məsələ 902*

¹⁷ Bəzi hallarda qadın ərinin icazəsi olmadan səfərə çıxıb bilər. Məsələn, həcc qadına vacib olduqda əri icazə verməyə belə, onun həcc səfəri haram səfər hesab olunmur.*

¹⁸ Vacib səfərlər bu hökmə daxil deyil. Məsələn, vacib həccə yerinə yetirmək üçün edilən səfər, yaxud da ailənin dolanışığına təmin etmək üçün məcburiyyətdən gedilən səfər.*

Sual 13: Əgər bir şəxs ov etmək üçün səfər edərsə, bu səfərdə onun namazlarının hökmü necədir?

Cavab: Burada üç surət var:

1) Yaşayışını (məsələn, qidaya olan ehtiyacını) təmin etmək üçün edilən ov səfəri. Bu səfər halaldır və belə bir səfərdə namaz qəsr olaraq qılınmalıdır.

2) Ticarət məqsədilə edilən ov səfəri. Bu səfər də halaldır və namazlar qəsr olaraq qılınmalıdır.

3) Əyləncə məqsədilə edilən ov səfəri. Bu səfər haram səfərdir və belə bir səfərdə namazlar qəsr olaraq qılınmamalıdır.

Şərt 6: Köçəri həyat tərzini yaşayan şəxs olmamalıdır.

Köçəri həyat tərzini yaşayan şəxslər, məsələn, səhranın kəslər kimi, hansı ki səhrada gəzib dolaşarlar, harada qida və su taparlarsa, bir müddət orada qalarlar, daha sonra isə başqa bir müvəqqəti yer axtarışına çıxarlar; yaxud da o şəxslər kimi ki hara getsələr, ev və ev əşyalarını özləri ilə apararlar; bu cür şəxslər namazlarını tam olaraq qılmalıdırlar.¹⁹

Şərt 7: Tərəxxüs həddinə yetişmiş olmalıdır.²⁰

Tərəxxüs həddi odur ki, səfər edən şəxs öz vətənindən (yaşadığı kənd, yaxud şəhərdən) o qədər uzaqlaşa ki, normal eşitmə qabiliyyəti olan şəxs həmin yerdən şəhərdə (yaxud kənddə) adi halda verilən azanı eşidə bilməsin.²¹

¹⁹ Lakin belə bir şəxs evini özü ilə aparmadığı bir yərə səfər edərsə, namazını qəsr olaraq qılmalıdır. Məsələn, həcc, ziyarət, ticarət kimi məqsədlər üçün səfər edərsə, habelə yeni yaşayış yeri axtarışına çıxarsa (şəri məsafəni qət etdiyi təqdirdə), bu zaman namazını qəsr olaraq yerinə yetirməlidir. Amma bu kimi məqsədlər üçün səfərə çıxdıqda evini özü ilə birlikdə aparsa, namazlarını tam olaraq qılmalıdır (evini özü ilə birlikdə aparən şəxsə misal olaraq gəmidə yaşayan şəxsi göstərmək olar; belə ki, müxtəlif şəhərlərə getsə də, gəmi ilə gedir. Deməli hara getsə, evini özü ilə birlikdə aparır. Əgər belə bir şəxs ziyarətə, yaxud başqa bir yərə gəmisiz səfər edərsə, namazları qəsrdir. Gəmi ilə getdikdə isə tam qılmalıdır – *tərc.*) *Minhacus-salihin*, c.2, s.264.

²⁰ Yəni vətənindən çıxarkən tərəxxüs həddinə yetişənə qədər namazlarını tam qılmalıdır. *Tərc.*

²¹ Əlbəttə, mikrofon vasitəsilə verilən azan nəzərdə tutulmur.*

Əgər (heç bir maneə olmadığı təqdirdə) şəhərin sakinlərini artıq görmürsə, əminliklə demək olar ki, o, tərəxxüs həddinə yetişmişdir.²² Bu halda gərək o, namazlarını qəsr olaraq yerinə yetirsin.

Vətəninə qayıdan müsafir isə azan səsinin artıq eşidildiyi yerdə namazlarını tam qılmalıdır.

Tərəxxüs həddi barədə şəkk edənin hökmü

Sual 14: Əgər bir şəxs tərəxxüs həddinə yetişib-yetişmədiyi barədə şəkk edərsə, vəzifəsi nədir?

Cavab: Burada iki hal var:

1) Səfərə getdiyi zaman tərəxxüs həddinə (artıq azanın eşidilmədiyi yerə) çatıb-çatmadığı barədə şəkk edir. Bu zaman o, namazlarını tam qılmalıdır.

2) Səfərdən qayıdan zaman tərəxxüs həddinə (artıq azanın eşidildiyi yerə) çatıb-çatmadığı barədə şəkk edir. Bu zaman o, namazlarını qəsr qılmalıdır.²³

Şərt 8: İşi səfər etmək olmasın; həmçinin işi səfərdə olmasın.

İşi səfər etmək, yaxud işi səfərdə olan kəsə "kəsirüs-səfər" (çox səfər edən) deyilir ki, onun ayrıca hökmləri vardır.²⁴

"Kəsirüs-səfər" in (çox səfər edənin) hökmləri

"Kəsirüs-səfər" üç qisimdir:

²² Şəhərin sakinlərinin görünməməsi Şeyx Vəhid Xorasaninin nəzərində tərəxxüs həddi deyildir, sadəcə insanın tərəxxüs həddini keçdiyini bildiren bir əlamətdir; yəni insan onun vasitəsilə tərəxxüs həddini keçdiyinə əmin olur. *Tərc.*

²³ Əgər səfərə gedərkən tərəxxüs həddinə yetişib-yetişməməsi barədə şəkk etsə və bilsə ki, qayıtdıqda da həmin şəkkə düçar olacaq; yaxud da bu şəkkə düçar olacağını bilmir, amma qayıtdığı zaman əməli (faktiki) olaraq həmin şəkkə düçar olur, bu zaman o şəxs səfərə getdikdə də, səfərdən qayıtdıqda da gərək ehtiyat etsin, yəni namazı tərəxxüs həddini keçdiyinə əmin oluncaya qədər təxirə salsın; yaxud da həmin yerdə namaz qılarsa, ehtiyat edərək namazı həm tam, həm də qəsr formada qılsın.*

²⁴ Şeyx Vəhid Xorasaninin nəzərində bir şəxsə "iş səfər olan", yaxud "iş səfərdə olan" deyilə bilməsi üçün onun səfərlərinin sayı müəyyən həddə yetişməlidir, hansı ki həmin həddə yetişdikdə ona "kəsirüs-səfər" də deyilir. Amma bir şəxs az miqdarda (məsələn, həftədə bir dəfə) işlə bağlı səfər edərsə, ona "iş səfər olan", yaxud "iş səfərdə olan" deyilmir. *Tərc.*

1) İşi səfər etmək olan

Yəni işi səfər etməkdən ibarət olan kəslər. Məsələn, sürücü, təyyarəçi, gəmiçi və s. Bu cür şəxslər hətta öz ev əşyalarını (yaxud ev əhlini) daşımaq üçün səfər etmiş olsalar belə, namazlarını tam şəkildə qılmalıdırlar.

Əlbəttə, meyar budur ki, camaat arasında (üfrdə) ona *“işə səfər etmək olan şəxs”* deyilsin. Məsələn, belə deyilsin: *“Onun işi sürücülükdür”*.²⁵

2) İşə səfərdə olan

Bu cür kəslərin işi səfər etməkdən ibarət deyildir, sadəcə olaraq onların işi səfərdə yerləşir. Burada ticarət,²⁶ tədris, həkimlik və s. kimi işləri səfərdə olan şəxslər nəzərdə tutulur (məsələn, işi müəllimlik olan bir şəxs Ələt qəsəbə-sində yaşayır, amma tədris etdiyi məktəb isə Bakı şəhərində yerləşir); hansı ki, günlərinin əksərini, yaxud günəşırı olaraq işini yerinə yetirmək üçün səfər edir. Bu cür şəxslər səfərdə olmalarına baxmayaraq, namazlarını tam qılmalıdırlar.²⁷

Bu iki qismə daxil olan şəxslərin namazlarının hökmü

İşi səfər etmək olan, yaxud da işi səfərdə olan kəs bu dörd haldan birində ola bilər:

1) Onun işi bir aydan az davam edəcək. Bu surətdə işi ilə bağlı səfər edər-kən namazlarını qəsr olaraq yerinə yetirməlidir.

2) Onun işi bir aydan üç aya qədər (üç aydan az) davam edəcək. Bu halın iki surəti var:

a) *Həftədə bir gün səfər edəcək. Bu zaman namazını qəsr qılmalıdır.*

b) *Həftədə iki gün, yaxud daha artıq səfər edəcək. Bu zaman, ehtiyat vacibə əsasən, namazlarını həm tam, həm də qəsr qılmalıdır.*

3) İş üç ay, yaxud daha çox davam edəcək. Bu halın üç surəti var:

a) *Həftədə bir gün səfər edəcək. Bu surətdə namazını qəsr qılmalıdır.*

b) *Həftədə iki, yaxud üç gün səfər edəcək. Bu surətdə, ehtiyat vacibə əsasən, namazını həm tam, həm də qəsr qılmalıdır.*

²⁵ Lakin diqqət etmək lazımdır ki, şəhər daxilində sürücü olan kəsə də *“işə sürücülükdür”* deyilə bilər, halbuki o heç vaxt səfərə çıxmır, yaxud da çox nadir hallarda bunu edir. Belə bir şəxs *“kəsirüs-səfər”* hökmündə deyildir. Bu hökm işi ilə bağlı səfər etdiyi təqdirdə aiddir. *Tərc.*

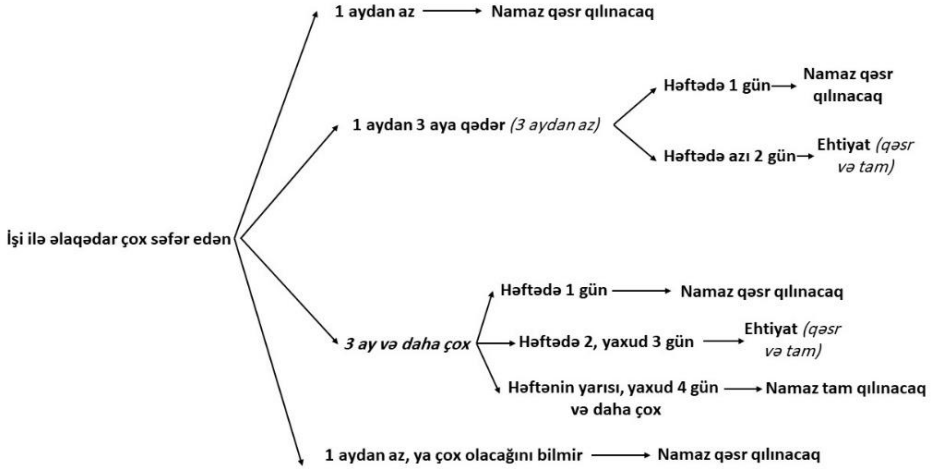
²⁶ Ticarətini səfər etməklə edirsə, məsələn, sahib olduğu malları şəhər-şəhər, kənd-kənd dolaşaraq satırsa, bu cür tacir birinci qismə aiddir. Hökm olaraq isə heç bir fərqləri yoxdur. *Tərc.*

²⁷ Üçüncü qisim qeyri-iş üçün çox səfər edən şəxsdir. Onun izahı irəlidə qeyd olunacaq. *Tərc.*

c) *Həftənin yarısını, yaxud dörd gün, yaxud da daha çox səfər edəcək. Bu surətdə namazını tam qılacaq.*²⁸⁻²⁹

4) İşinin bir və ya bir neçə ay davam edəcəyini bilmir. Bu surətdə namazını qəsr qılmalıdır.

Məsələnin daha da aydın olması üçün aşağıdakı şəkilə diqqət edin:

Bir ayda edəcəyi səfərlərin sayında şəkk etsə

Sual 15: Bir şəxs yenicə işə başlayıb. Lakin bu işlə bağlı edəcəyi səfərlərin sayı barədə heç bir məlumatı yoxdur. Yəni bir ayda, yaxud bir həftədə neçə gün səfər edəcəyini ümumiyyətlə bilmir. Bu halda onun namazlarının hökmü nədir?

Cavab: Belə bir şəxs namazlarını qəsr olaraq qılmalıdır.³⁰

²⁸ Buna əsasən, əgər bir ayda bir gündən dörd günə qədər səfər edəcəyini bilirsə, namazını qəsr qılacaq. Beş gündən on dörd günədək səfər edəcəyini bilən isə namazlarını, ehtiyat vacibə əsasən, həm tam, həm də qəsr qılacaq. Amma bir ayda on beş gün, yaxud daha artıq səfər edəcəyini bilən isə namazlarını tam qılmalıdır.*

²⁹ Burada şərt deyil ki, həftənin, məsələn, dörd gününü səfər edirsə, dörd günün hər birinin sonunda vətəninə qayıtsın. Əgər onun həftədə bir səfəri dörd gün çəkərsə, bu halda da o, bir həftənin dörd gününü səfər etmiş sayılır (*Ayətullah Şeyx Vəhid Xorasaninin Qum şəhərindəki ofisi*).

³⁰ Lakin diqqət etmək lazımdır ki, əgər işlə bağlı səfəri artıq üç ay olubsa, həmçinin bu günə qədər hər həftənin ən azı yarısını, yaxud hər ayın ən azı on beş gününü səfər edibsə və bu minvalla hələ də

İşi ilə bağlı "kəsirüs-səfər" olan şəxsin qeyri-iş səfərlərinin hökmü

Sual 16: İş səfər etmək olan, yaxud iş səfərdə olan kəs, əgər başqa bir məqsəd üçün, məsələn, ziyarət və bu kimi şeylər üçün səfər edərsə, namazlarını necə qılmalıdır?

Cavab: Bu halda namazlarını qəsr qılmalıdır.³¹

"Kəsirüs-səfər" olan şəxsin birinci səfəri

Sual 17: Bir şəxs səfərdən ibarət olan, yaxud səfərdə olan bir işə başlayarsa (hansı ki bu şəxs bir müddət sonra "kəsirüs-səfər" sayılacaq), neçənci səfərindən sonra namazlarını tam qılmağa başlamalıdır?

Cavab: Elə birinci səfərindən namazlarını tam qılmalıdır.

Sürücünün öz avtomobilini təmir etmək üçün səfər etməsi

Sual 18: İş səfər olan bir sürücünün avtomobili xarab olarsa və o avtomobilini başqa bir avtomobil vasitəsilə təmirə aparmağa məcbur olarsa, bu minvalla səfər məsafəsini qət etdiyi təqdirdə onun namazlarının hökmü necədir?

Cavab: Bu cür səfər də onun işinin bir parçası hesab olunur, buna görə də həmin səfərdə namazlarını tam qılmalıdır.³²

Həmlədarın (tur rəhbərinin) namazlarının hökmü

Sual 19: Həmlədarın namazlarının hökmü necədir?

Cavab: Bu məsələdə iki hal var:

1) Həmlədarın iş səfər etməkdir.³³ Bu surətdə namazlarını tam qılmalıdır.

davam edirsə, artıq namazlarını tam olaraq qılmalıdır. Əgər bu cür olmasa, amma yuxarıda qeyd olunan digər hallardan biri artıq baş vermiş olsa, namazlarını həmin hala uyğun qılmalıdır. *Tərc.*

³¹ Əlbəttə, əgər ("kəsirüs-səfər" olan) sürücünün maşınını ziyarət üçün sifariş etsələr və nəticədə o da ziyarətə getmiş olsa, gərəkdir ki, namazlarını tam qılsın.*

³² Əgər avtomobilini usta yanında saxlayıb geri dönərsə və qayıtdığı yol şəri məsafə həddində (azı 44 km) olarsa, yolda namazlarını qəsr olaraq qılmalıdır. *Minhac-us-salihin, c.2, məs.912*

³³ Yəni əvvəlki səhifədə qeyd olunan tərzdə "kəsirüs-səfər" dir. Məsələn, azı üç ay hər ayın on beş gününü səfər edir. *Tərc.*

2) Həmlədarın işi səfər etmək deyil.³⁴ Burada üç surət var:

a) *Onun səfər müddəti azdır. Məsələn, təyyarə ilə səfərə gedir. Bu zaman namazlarını qəsr qılmalıdır.*

b) *Səfərinin müddəti çoxdur. Bu zaman, ehtiyat vacibə əsasən, namazlarını həm tam, həm də qəsr qılmalıdır.*

c) *Onun peşəsi həmlədarlıqdır və məsələn, hacıları uzaq bir məsafədən Məkkəyə aparır. Bu zaman əgər o, ilin tamamını, yaxud əsas hissəsini yolda olarsa, namazlarını tam qılmalıdır.*³⁵

ilin yalnız bir hissəsini “kəsirüs-səfər” olan şəxsin hökmü

Əgər bir şəxsin işi yalnız ilin bir hissəsində səfər etmək olarsa, gərək ilin yalnız həmin hissəsində namazlarını tam qılsın. Məsələn, bir sürücü yalnız qış fəslində sürücülük edərsə (və “kəsirüs-səfər” üçün lazım olan şərtlər yerində olarsa), namazlarını da yalnız həmin fəsilə işi ilə bağlı etdiyi səfərlərdə tam qılmalıdır.

On gün qaldıqdan sonra ilk səfər

Sual 20: İş səfər, yaxud səfərdə olan şəxs əgər on gün, ya daha çox vətəninə, yaxud da başqa bir yerdə qalarsa, bu on gündən sonra onun çıxdığı ilk səfərdə namazların hökmü necədir?

Cavab: Belə bir şəxs əgər vətəninə on gün, ya daha çox qalarsa (istər əvvəlcədən bu qədər müddət qalmağı qəsd etsin, istərsə də etməsin), yaxud başqa bir yerdə qalarsa və əvvəlcədən bu qədər qalmağı qəsd edərsə, bu

³⁴ Yəni birinci bəndə məxsus olan həmlədarlar kimi çox səfər etmir, məsələn, ildə yalnız bir dəfə həcc səfərinə gedir. Burada sual yaranır ki, görəsən bu cür şəxslər “iş səfər etmək olan şəxs” sayılırmı? Əgər səfəri qısa müddət çəkirsə, məsələn, təyyarə ilə səfər edərsə, bu zaman iş səfər olan sayılırmı; əgər səfəri uzun müddət çəkirsə, məsələn, uzaq yoldan avtobusla gedib-gəliarsə, bu zaman ona “iş səfər olan” demək işkallıdır, yəni, ehtiyata əsasən, namazlarını hər iki formada qılmalıdır; amma ilinin tamamını, yaxud əsas hissəsini səfərdə keçirərsə, bu zaman namazlarını tam qılmalıdır. *Tərc.*

³⁵ O həmlədarlar ki, hər il həcc günlərində Məkkəyə səfər edirlər, ilin qalan hissəsini isə öz ölkələrində keçirirlər, onlar barəsində “işləri səfər etməkdir” – deyə hökm etmək işkallıdır. Buna görə də, ehtiyat vacibə əsasən, namazlarını həm tam, həm də qəsr qılmalıdırlar. Hətta uzaq görüş deyil ki, indiki zamanda adət olduğu kimi təyyarə ilə səfər etdiyindən səfəri qısa müddət çəkərsə, namazlarını qəsr olaraq qılmalıdırlar. *Minhacus-salihin, c.2, məs.914*

müddətdən sonra çıxdığı ilk səfərdə, ehtiyat vacibə əsasən, namazlarını həm tam, həm də qəsr qılmalıdır.³⁶

On gün qalmaq barədə şəkk etmək

Sual 21: İşə səfər, yaxud səfərdə olan bir şəxs şəkk etsə ki, görəsən öz vətəninə, yaxud başqa bir yerdə azı on gün qalıb, ya yox, ilk səfərində namazlarını necə qılmalıdır?

Cavab: Bu cür şəxs namazlarını tam şəkildə qılmalıdır.

Müxtəlif yerlərə səfər etmək

Sual 22: İşinə görə çox səfər edən (istər işi səfər olan olsun, istərsə də işi səfərdə olan) müxtəlif məkanlara səfər etdikdə də namazlarını tam qılmalıdır, yoxsa gərək həmişə eyni yerə səfər etsin?

Cavab: Bu cür şəxsin həmişə eyni yolda, yaxud eyni məkana səfər etməsi şərt deyil. Müxtəlif yollarda, yaxud müxtəlif məkanlara səfər etsə də, namazlarını tam qılmalıdır.

İşin müxtəlif olması

Sual 23: İşinə görə çox səfər edən şəxsin namazlarını tam qılması üçün həmişə eyni işə görə səfər etməsi şərtidir, yoxsa müxtəlif işlər üçün səfər etdikdə də kifayətdir? Məsələn, bir şəxs həftədə iki gün sürücülük edir, digər üç günü isə tədrislə məşğul olmaq üçün müəyyən bir yerə səfər edir. Belə bir şəxsin hökmü necədir?

Cavab: Çox səfər edən şəxsin namazlarının tam olması üçün həmişə eyni iş üçün səfər etməsi lazım deyil.

³⁶ Əgər çarvadar (mükəri) on gün, yaxud daha çox vətəninə qalarsa (istər bu qədər müddət qalacağını əvvəlcədən qəsd etmiş olsun, istərsə də yox), həmçinin əgər başqa bir yerdə bu qədər müddət qalarsa və əvvəlcədən bu qədər qalmaqı qəsd etmiş olarsa, bu müddətdən sonra çıxdığı ilk səfərində namazı qəsr qılmalıdır. Çarvadar o kəsə deyilir ki, öz miniyini — dəvə və atını (indiki dövrdə avtomobilini) — səfərə çıxanlar üçün icarəyə verir, özü də onlarla birlikdə səfərə çıxır.*

3) Qeyri-iş üçün çox səfər edən şəxs³⁷

Bəzi şəxslər işinə görə çox səfər edən deyil, amma müəyyən məqsədlər üçün tez-tez səfərə çıxır. Məsələn, ziyarət, müalicə və s. üçün. Bu cür şəxslər iki cürdür:

1) Onun səfəri ya vətəninə olduğu müddətlə eynidir, ya da daha azdır. Bu cür şəxslər səfərə gedərkən gərək namazlarını qəsr qılsınlar.

2) Onun səfəri vətəninə olduğu müddətdən daha çoxdur. Burada dörd surət var:

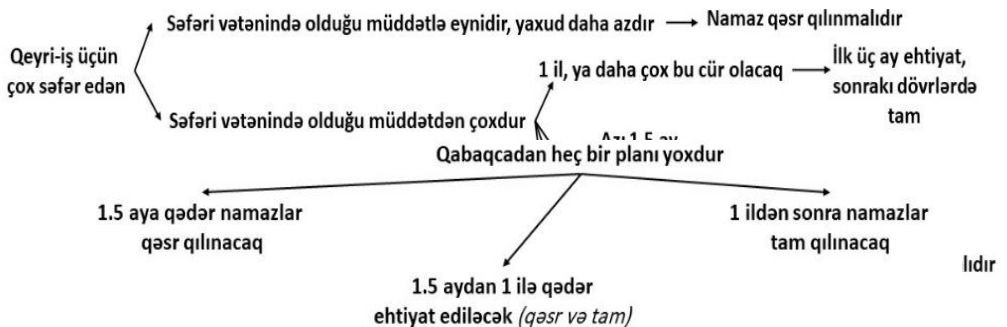
a) Qabaqcadan bir il, ya daha çox müddət ərzində bu cür olacağını planlaşdırıb.³⁸ Bu zaman ilk üç ayda namazlarını həm tam, həm də qəsr qılmalıdır. Üç aydan sonrakı müddətdə isə namazlarını tam qılmalıdır.

b) Qabaqcadan azı bir ay yarım, çoxu isə bir ildən az müddət ərzində bu cür olacağını planlaşdırıb. Bu surətdə namazlarını həm tam, həm də qəsr qılmalıdır.

c) Qabaqcadan bir ay yarımından az müddət ərzində bu cür olacağını planlaşdırıb. Bu surətdə namazlarını qəsr qılmalıdır.

d) Qabaqcadan heç bir planı yoxdur. Bu surətdə namazlarını bir ay yarım qədər olan müddət ərzində (bir ay yarım tamam olmamış) qəsr qılmalı, ay yarımından bir ilə qədər (bir il tamam olmamış) olan müddət ərzində, vacib ehtiyata əsasən, həm tam, həm də qəsr qılmalı, bundan artıq olan müddət ərzində isə tam şəkildə qılmalıdır.

Məsələnin daha da aydın olması üçün aşağıdakı şəkilə baxın:

³⁷ Bu, "kəsirüs-səfər" in üçüncü qismidir.*

³⁸ Yəni bu müddət ərzində daha çox səfərdə olacaq. Digər bəndlər də bu cür başa düşülməlidir.

II BÖLÜM

"QƏVATİUS-SƏFƏR"

*Kitabın bu bölümündə səfəri sındıran
amillərdən söhbət açılacaq.*

*Belə ki, vətən, vətənin qisimləri, onun hökmləri,
on gün bir yerdə qalmaq və s. kimi
məsələlərdən danışacağıq.*

Səfəri sındıran amillər ("qəvatius-səfər")

"Səfəri sındıran amillər" o şeylərə deyilir ki, onlar səfərdə olan şəxsin səfərinin şəri səfər hesab olunmamasına səbəb olur. Onlar aşağıdakılardır:

1. Vətən;
 2. On gün bir yerdə qalmağı qəsd etmək;
 3. Otuz gün ərzində tərəddüddə qalmaq.
- İndi isə bunların hər birini ayrı-ayrılıqda izah edək.

VƏTƏN

Əgər bir kəs şəri məsafə həddini (44 km-i) qət etməzdən əvvəl vətənindən, yaxud vətən hökmündə olan bir yerdən keçərsə, onun səfəri sınımış sayılır və beləcə o, müsafir hökmündən çıxır (yəni bu halda namazlarını tam qılmalıdır).³⁹

Vətəndə dayanmaq

Sual 1: Səfərin sınması üçün şəxs vətəninə müəyyən bir müddət dayanmalıdır, yoxsa sadəcə vətənindən keçməsi kifayətdir?

Cavab: Vətəndə dayanması lazım deyil, oradan keçməsi kifayətdir.

Vətənin qisimləri

Vətənin bir neçə qismi var:

- 1) **Həqiqi vətən ("əsl")** — insanın ata-anasının vətəni olan və özünün də orada doğulub müəyyən müddət⁴⁰ boya-başa çatdığı yerdir. Oradan (orada daimi yaşamaqdan) imtina ("eraz") etməyə qədər həmin yer onun həqiqi vətəni sayılır və orada namazları tam qılmalıdır.

³⁹ Bu surətdə həmin şəxs yolda olarkən də namazını tam qılmalıdır. Amma vətəninə, yaxud vətən hökmündə olan yerə qədər məsafə 44 km-dən çoxdursa, o zaman yolda namaz qıldıqda qəsr olaraq qılmalıdır. *Tərc.*

⁴⁰ Məsələn, iki il.*

- 2) **Seçilmiş vətən ("ittixazi")** — insanın doğulduğu yer olmasa da, onun yaşamaq üçün seçdiyi yerdir. Oradan imtina ("eraz")⁴¹ etməyə nə qədər namazlarını həmin yerdə tam qılmalıdır.⁴²
- 3) **Məqərr ("hökm")** — insanın orada sanki vətəni kimi yaşamağı qərara aldığı yerdir;⁴³ yəni elə bir yerdir ki, hər hansı bir yerə səfərə getdikdə yenidən ora qayıdır. Bu yer ona vətən sayılmasa da, vətən hökmündədir.

Həqiqi vətənlə seçilmiş vətənin fərqi

Sual 2: Həqiqi vətənlə seçilmiş vətənin fərqi nədir?

Cavab: Seçilmiş vətəndə şəxs gərək orada daimi yaşamağa niyyətli olsun. Amma həqiqi vətəndə isə belə bir niyyətdə olmağa ehtiyac yoxdur.

Hökm vətənlə seçilmiş vətənin fərqi

Sual 3: Məqərr ilə seçilmiş vətənin fərqi nədir?

Cavab: Onlar arasında iki fərq vardır:

1) Məqərdə daimi yaşamağı niyyət etmək lazım deyil. Amma seçilmiş vətəndə şəxs gərək orada daimi yaşamağı niyyət etsin.

2) Məqərdə imtina ("eraz") yoxdur. Yəni insan yaşamaq üçün oradan başqa bir yerə köçərsə, artıq həmin vaxtdan o yerdə (əvvəl ona məqərr olan yerdə) namazlarını qəsr qılmalıdır; fərqi yoxdur, istər gələcəkdə orada yenidən yaşamağa niyyətli olsun, istərsə də olmasın. Amma seçilmiş vətən bu cür deyildir. Şəxs seçilmiş vətənindən başqa yerə köçsə də, yenə yaşamaq üçün həmin yerə qayıdacağına ağlabatan (üqəlayi) ehtimal verdiyi müddət ərzində orada namazlarını tam qılmalıdır və tutduğu orucclar da səhihdir.

Şəri vətən⁴⁴

⁴¹ İmtina barədə irəlidə izah veriləcək. *Tərc.*

⁴² Hər hansı bir yer insan üçün o zaman seçilmiş vətən sayılır ki, o, orada həmişəlik yaşamağa qərar versin və ilk dörd ayı ardıcıl olaraq orada qalsın.*

⁴³ Əlbəttə, həmişəlik yox, müvəqqəti olaraq.*

⁴⁴ Şəri vətən o yerə deyilir ki, insanın həmin yerdə mülkü olsun və əvvəlcədən niyyət etməklə orada ardıcıl olaraq altı ay qalsın. Lakin zahir budur ki, belə bir yer vətən sayılmaz. *Minhacus-salihin, c.2, mäs.926*

Sual 4: Bir şəxsin bir yerdə mülkü var və o, orada ardıcıl olaraq altı ay qalıb, əvvəlcədən də qəsdı bu olub. Amma daha orada yaşamır. Belə bir halda oraya vətən deyilə bilərmi? Yəni vətən barədə olan hökmlər oraya da aiddirmi?

Cavab: O yer həmin şəxs üçün vətən sayılmır və vətən hökmlərinin ora aidiyyəti yoxdur. Düzdür, təkidli ehtiyat budur ki, hər dəfə həmin yerə getdikdə orada namazlarını həm tam, həm də qəsr qılsın.

Bir neçə vətənin olması

Sual 5: Bir şəxsin neçə vətəni ola bilər?

Cavab: Bir şəxsin iki, yaxud üç vətənin olması heç bir maneəsi yoxdur. Buna əsasən, bir şəxs iki yerdə — məsələn, altı ay bir şəhərdə, altı ay isə başqa bir şəhərdə yaşayırsa, hər iki yer onun vətəni sayılır. İkidən artıq yerdə yaşasa da, hökm eynidir, sadəcə olaraq camaat (üfr) onu həmin yerlərin daimi sakinini saymalıdır.

Vətən məsələsində qadının öz ərinə təbə olması

Sual 6: Qadının əri üçün vətən sayılan yerdə, hansı ki ər orada namazlarını tam qılır, qadın da namazlarını tam qılmalıdırmı? Həmçinin orada tutduğu oruc səhəhdir?

Cavab: Hal-hazırda ərin vətəni sayılan yerdə qadın da onunla birgə yaşayırsa, o zaman qadın orada namazlarını tam qılmalıdır, tutduğu oruc da səhəhdir. Amma əvvəllər ərin vətəni olduğu yer, hansı ki qadının vətəni deyildi və hal-hazırda da o həmin yerdə öz əri ilə birgə yaşamır, orada namazlarını qəsr qılmalıdır.

Sual 7: Nişanlı olduğu müddətdə qız öz nişanlısının yaşadığı şəhərə get-gəl edir; evləndikdən sonra həmin şəhərdə yaşayacağını nəzərə alsaq, o yer indidən qız üçün vətən sayıla bilərmi?

Cavab: Nə qədər ki evlənməyib və öz ərinin evinə köçməyib orada namazlarını qəsr qılmalıdır.

Gələcək vətən

Sual 8: Nişanlı olduğu müddətdə oğlan öz qayınatasının evinə get-gəl

edir və evləndikdən sonra həmin şəhərdə yaşamağı planlaşdırır. Belə bir halda həmin şəhər indidən onun vətəni sayıla bilərmi?

Cavab: Xeyr, nə qədər ki daimi yaşamaq niyyəti ilə oraya getməyib və orada məskən salmayıb⁴⁵ vətən sayılmır.

Atanın hazırkı vətəninə övladın ataya tabe olması

Sual 9: Atanın hazırkı vətəninə övladın namazlarının hökmü nədir?

Cavab: Atanın yaşamaq üçün seçdiyi məkan yaşayışında hələ müstəqil olmayan və atasının himayəsində olub onunla birgə yaşayan övlad üçün də vətən sayılır.

Atanın əvvəlki vətəni

Sual 10: Atanın əvvəlki vətəninə övladın namazlarının hökmü necədir?

Cavab: Əvvəllər atanın vətəni olmuş yer, hansı ki ora əvvəllər övladın vətəni olmayıb və hazırda da orada yaşamır, nə qədər ki ata oradan imtina ("eraz") etməyib, əgər övlad müstəqil deyilsə və hələ də atasının himayəsində qalaraq onunla birgə yaşayırsa, orada, vacib ehtiyata əsasən, namazlarını həm tam, həm də qəsr qılmalıdır. Amma artıq müstəqil olaraq yaşayırsa, (yaxud da ata oradan imtina edibse,) o zaman namazlarını qəsr qılmalıdır.

Vətən məsələsində övladın anaya tabe olması

Sual 11: Ananın vətəninə övladın namazlarının hökmü necədir?

Cavab: Əgər övlad hələ müstəqil deyilsə və anasının himayəsində qalaraq onunla birgə yaşayırsa, anasının həm hazırkı, həm də əvvəlki vətəninə namazlarının hökmü atanın hazırkı və əvvəlki vətəninə olan hökmü ilə eynidir.

⁴⁵ Həmçinin yaddan çıxmalı deyil ki, ilk dörd ayı orada qaldıqdan sonra o yer ona vətən sayılacaq. Çünki bu cür vətən seçilmiş ("ittixazi") vətən sayılır və onun da şərti budur ki, həmin yerdə daimi yaşamağı niyyət etsin və ilk ardıcıl dörd ay ərzində orada yaşasın. **Tərc. Qeyd:** İlk dörd ayda orada ardıcıl on gün qalmırsa, namazlarını, ehtiyata əsasən, həm tam, həm də qəsr qılmalıdır (*Ayətullah Şeyx Vəhid Xorasaninin Qum şəhərindəki ofisi*).

Ata və ananın yeni vətəmində övladın namazlarının hökmü

Sual 12: Ana və ata yaşamaq üçün öz vətənlərindən çıxaraq yeni bir şəhərə köçüblər. Əgər övladlar onların ziyarətinə getsələr, orada namazlarını necə qılmalıdırlar?

Cavab: Əgər övladlar artıq müstəqil olublarsa və onların himayəsi altında yaşamırlarsa, ata və analarının yeni vətəmində namazlarını qəsr qılmalıdırlar.

Vətəndən imtina ("eraz") etmək və onun hökmü

Sual 13: "Vətəndən imtina etmək" nə deməkdir və onun hökmü nədir?

Cavab: Əgər bir kəs öz vətəmindən başqa bir yerə köçərsə, yenidən vətəninə yaşamaq üçün qayıdacağını bildiyi, yaxud buna üqəlayi (ağıllı insanların əhəmiyyət verdiyi) bir ehtimalı olduğu təqdirdə həmin yer onun vətəni olaraq qalır və bu, imtina sayılmır. Buna görə də orada namazlar tam qılınmalıdır, həmçinin tutulan oruc da səhihdir. Amma ora bir də qayıdacağına heç bir ehtimal vermirsə, yaxud da çox zəif bir ehtimal verirsə, bu surətdə o öz vətəmindən imtina etmiş sayılır və o yer artıq onun vətəni hesab olunmur. Buna görə də orada namazlarını qəsr qılmalıdır və orada oruc tutarsa, batildir.

İmtina etdiyi vətəndən keçməyin hökmü

Sual 14: Əgər bir şəxs səfər zamanı əvvəllər ona vətən olmuş bir yerə çatarsa, hansı ki oradan imtina edib, bu zaman onun namazlarının hökmü necədir? Həmin yerə çatmaqla onun səfəri sınımış sayılırmı?

Cavab: Əgər oradan imtina edibsə, artıq həmin yer onun vətəni hesab olunmur, buna görə də səfəri sınımış sayılmır və orada namazlarını qəsr olaraq qılmalıdır.

Qadının öz əvvəlki vətəmindən imtina ("eraz") etməsi

Sual 15: Əgər qadın evləndikdən sonra yaşamaq üçün öz ərinin vətəninə, yaxud başqa bir yerə köçərsə, əvvəlki vətəmində namaz və oruclarının hökmü necədir?

Cavab: Əgər qadın əvvəlki vətənindən imtina etməyibsə, yəni niyyəti budur ki, oraya yaşamaq üçün yenidən qayıdacaq, bu mənada ki, əri gələcəkdə oranı özünə vətən etməyi planlaşdırır, yaxud da qadın orada yenidən yaşayacağına üqəlayı (ağıllı insanların əhəmiyyət verdiyi) bir ehtimal verirsə, bu surətdə orada namazlarını tam qılmalıdır, tutduğu orucclar da səhihdir.

Məqərrin⁴⁶ hökmləri

Sual 16: Hər hansı bir yer necə olur ki, məqərrin hökmünə daxil olur?

Cavab: İnsanın hər hansı bir yeri özünə müvəqqəti məskən qərar verməyinin üç halı var:

1) Əvvəldən niyyəti budur ki, orada altı aydan az qalacaq. Bu surətdə həmin yer məqərr hökmündə deyildir.

2) Əvvəldən məqsədi budur ki, orada azı altı ay, çoxu isə iki ildən bir qədər az müddət qalacaq. Burada iki surət var:

a) *Orada həftənin bir günü qalır. Bu surətdə həmin yer məqərr hökmündə deyildir.*

b) *Orada həftənin iki günü, yaxud daha çox qalır. Bu surətdə həmin yer, vacib ehtiyata əsasən, məqərr hökmündə deyildir.⁴⁷*

3) Əvvəldən məqsədi budur ki, orada iki il və ya daha çox qalacaq. Burada üç surət var:

a) *Həftədə bir gün qalacaq. Bu surətdə həmin yer məqərr hökmündə deyildir.*

b) *Orada iki, yaxud üç gün, yaxud da həftənin yarısını qalacaq. Bu surətdə həmin yer, vacib ehtiyata əsasən, məqərr sayılmır (yəni namazlarını, ehtiyata əsasən, həm tam, həm də qəsr qılacaq).*

c) *Həftənin əksər günlərini (məsələn, dörd gün) orada qalacaq. Bu surətdə həmin yer məqərr hesab olunacaq.⁴⁸⁻⁴⁹*

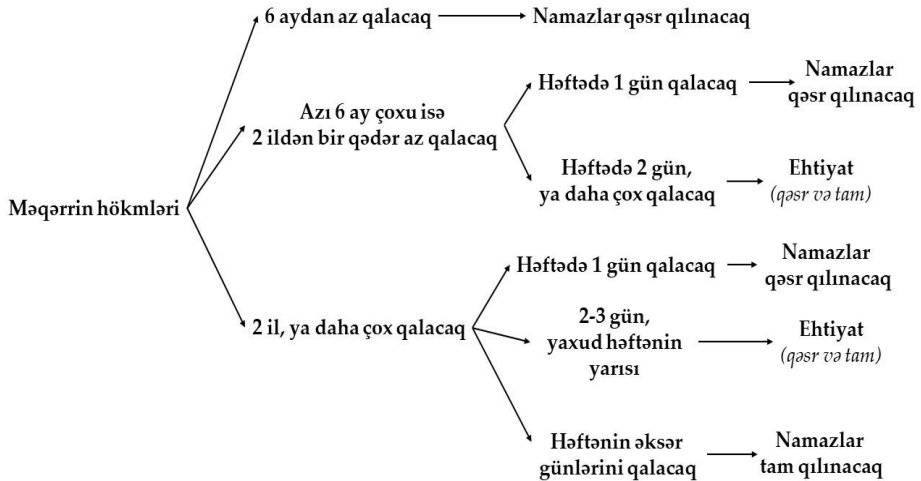
⁴⁶ Məqərr — qərar tutulan, sakin olunan yer. Fiqhi anlamı: müvəqqəti yaşayış yeri. Vətənin üçüncü qismidir. *Tərc.*

⁴⁷ Yəni, vacib ehtiyata əsasən, orada namazlarını həm tam, həm də qəsr qılmalıdır. *Tərc.*

⁴⁸ İlk iki ayında əgər orada ardıcıl olaraq on gün qalmasa, yaxud (həmin məntəqədə) "kəsirüs-səfər" olmasa, gərək ehtiyat etsin, namazlarını həm tam, həm də qəsr olaraq yerinə yetirsin. İki ay tamam olduqdan sonra isə namazları tamdır.*

⁴⁹ **Sual:** Əgər şəxs iki ildən çox bir yerdə həftənin əksər günlərini işləyirsə və hər gününün səkkiz saatını orada keçirirsə, bu zaman həmin yer ona vətən sayılırmı?

Daha da aydın olması üçün aşağıdakı şəkilə diqqət edin:

Qalma müddətində şəkk etmək

Sual 17: Fərz edək ki, şəxsin əvvəlcədən nə qədər qalacağı məlum deyil, yəni altı aydan az qalması da, çox qalması da mümkündür, bu surətdə həmin yerə vətən hökmü şamil olurmu (yəni həmin yer məqərr sayılırmı)?⁵⁰

Cavab: Xeyr, bu surətdə o yerə vətən hökmü şamil olmur. Lakin artıq altı aydan çox orada yaşayarsa, bu müddətdən sonra ehtiyat etməlidir (həm tam, həm də qəsr qılmalıdır); əgər iki ili tamam olubsa, bu müddətdən sonra (yenə də orada qalmağa davam edirsə,) həmin yer məqərr hökmünə daxil olur və orada namazlarını tam qılmalıdır.

Cavab: Xeyr, bu surətdə həmin yer ona vətən sayılmır. Bir yerin müvəqqəti vətən (məqərr) sayılması üçün şəxs orada yaşamalıdır, belə ki, hər hansı bir yerə səfər etdikdə qayıdacağı yer həmin yer olsun.

Sual: Əgər bir şəxs hər ilin üç ayını bir yerdə qalırsa, həmin yer ona vətən sayılırmı?

Cavab: Həmin yer ona vətən sayılmır. Belə bir şəxs on gün orada ardıcıl olaraq qaldığı təqdirdə on gün bir yerdə qalmağın hökmlərinə əməl edəcək.

Sual: Əgər bir şəxs hər ilin dörd ayını bir yerdə qalırsa, həmin yer ona vətən sayılırmı?

Cavab: Əgər həmişə belə olacağını qərara alıbsa, o zaman vətən ("ittixazi") sayılır. Lakin ilk ilində on gün ardıcıl olaraq orada qalmağı qəsd etmədiyi təqdirdə, ehtiyata əsasən, namazlarını həm tam, həm də qəsr qılmalıdır (*Ayətullah Şeyx Vəhid Xorasaninin Qum şəhərindəki ofisi*).

⁵⁰ Əlbəttə, fərz budur ki, həftənin əksər günlərini orada qalır. *Tərc.*

Tətil günlərində məqərrə səfər etmək

Sual 18: Bir şəxs tələbədir, təhsil aldığı şəhərdə dörd il müddətində kirayədə, yaxud yataqxanada qalacaq. Belə bir şəxsin tətil günlərində namazlarının hökmü necədir? Məsələn, yay tətilində öz vətəninə qayıdır, lakin bir, yaxud iki gün həmin yerə gəlir; bu surətdə o, namazlarını necə qılmalıdır?

Cavab: Əgər təhsil günlərində həftənin əksər günlərini orada qalırsa, bu zaman tətil günlərində orada bir, yaxud iki gün qalsa belə, namazlarını tam qılmalıdır.

Müsfirin müvəqqəti vətəndən (məqərdən) keçməsi

Sual 19: Səfərdə olan şəxs əgər yolüstü müvəqqəti vətəmindən keçərsə, onun namazlarının hökmü necədir? Müvəqqəti vətən də həqiqi və seçilmiş vətən kimi səfəri sındıran amillərdən sayılırmı?

Cavab: Bəli, müvəqqəti vətən (məqərr) də səfəri sındıran amillər-dəndir. Həmin yerə çatdıqdan sonra digər səfərə çıxmamış namaz qılarsa, onu tam olaraq yerinə yetirməlidir.

ON GÜN BİR YERDƏ QALMAĞI QƏSD ETMƏK

Əgər müsfir ardıcıl olaraq on gün bir yerdə qalmağı niyyət etsə, yaxud ixtiyarı öz əlində olmadan on gün bir yerdə qalmalı olacağını bilsə, həmin yerdə namazlarını tam qılmalı və orucunu (məsələn, ramazan ayındadırsa,) tutmalıdır.

On günü hesablamağın qaydası

Sual 20: Əgər müsfir on gün bir yerdə qalmağı qərara alarsa, bu günləri necə hesablamalıdır? Orada qaldığı müddət 240 saat olmalıdır?

Cavab: Bu məsələnin üç halı var:

1) Əgər həmin yerə sübh azanı vaxtı çatıbsa,⁵¹ bu zaman onuncu günün qürub vaxtına qədər qalsa, kifayətdir.⁵²

2) Əgər həmin yerə sübh azanından (fəcr tülü etdikdən) sonra, amma Günəş çıxmazdan əvvəl çatmış olsa, on günün tamam olması üçün gərək on birinci günün həmin vaxtına qədər orada qalmağı niyyət etsin. Amma onuncu günün qürub vaxtı oradan çıxmağı niyyət etsə, ehtiyat vacibə əsasən, namazlarını həm tam, həm də qəsr qılmalıdır.⁵³

3) Əgər həmin yerə Günəş çıxdıqdan sonra çatmış olsa, orada on günün tamam olması üçün çatdığı gündən naqis qalan hissəni on birinci günə əlavə etməlidir. Məsələn, səhər saat 11-də həmin yerə çatıbsa, gərək on birinci gün, saat 11-ə qədər orada qalmağı niyyət etsin.

Gedib-qayıtdığı yol da on gündən hesablanırmı?

Sual 21: On gün bir yerdə qalmağı hesablayarkən gedib-qayıtdığı yola sərf etdiyi zamanı da bu hesaba daxil etməlidir? Məsələn, deyək ki, müsafir müqəddəs Məşhəd şəhərinə gedərkən 12, eləcə də qayıdarkən də 12 saat vaxt sərf edirsə, bu müddəti (24 saati) on gün qalma müddətindən saymalıdır?⁵⁴

Cavab: Xeyr, gedib-qayıtdığı yola sərf etdiyi vaxt on gündən hesablanmır. Buna görə də on günü mənzilbaşına (misalda Məşhəd şəhərinə) çatdığı vaxtla oradan çıxacağı vaxt arasında hesablamalıdır.

On gün qalmağı qəsd etdikdən sonra daha çox qalmaq

Sual 22: Əgər müsafir bir yerdə on gün qalmağı niyyət etdikdən sonra orada daha artıq qalmaq istəyərsə, bu zaman (namazlarını tam şəkildə qıla bilmək üçün) yenidən on gün qalmağı niyyət etməlidir?

⁵¹ Yəni fəcr tülü edərkən artıq həmin yerdədirsə... *Tərc.*

⁵² Bu zaman qaldığı müddət 240 saatdan az olacaq.*

⁵³ Qürubdan sonra (sübh azanına qədər) çıxdıqda da hökm eynidir. Çünki Şeyx Vəhidin nəzərində bir şəri gün sübh azanından günbatana qədər olan vaxtdır. Buna görə də "on gün bir yerdə qalmaq" bu müddəti əhatə etməlidir. Günçixandan günbatana qədər olan vaxtın şəri gün olması isə işkallıdır. Buna görə də ikinci halda "onuncu günün qürub vaxtı çıxmağa niyyət edibse, ehtiyat etsin" deyilir. *Tərc.*

⁵⁴ Yəni müqəddəs Məşhəd şəhərinə çatdıqdan sonra on günün tam hesab olunması üçün orada doqquz gün qalması kifayət edirmi? *Tərc.*

Cavab: Xeyr. Həmin yerdə on gün qalmağı qərara aldıqdan sonra, oradan başqa yerə səfər etmədikcə namazlarını tam qılmalıdır. İkinci dəfə on gün qalmağı qəsd etməyə ehtiyac yoxdur.⁵⁵

İki, ya daha çox yerdə on gün qalmaq

Sual 23: İki, ya daha çox yerdə on gün qalmağı qəsd etmək olarmı?⁵⁶ Məsələn, şəxsin məqsədi budur ki, bir-birinə yaxın olan üç kənddə on gün qalacaq (məsələn, birində üç, birində iki, digərində isə beş gün).

Cavab: Xeyr, olmaz. On gün bir yerdə qalmağın düzgün sayılması üçün (yəni səfəri sındıran amillərdən hesablanması üçün) şəxsin yalnız bir məkanda (bir şəhərdə, kənddə, qəsəbədə) on gün qalmağı qərara alması lazımdır.⁵⁷

On gün ərzində maneə yaranmasını ehtimal etmək

Sual 24: Şəxsin əvvəlcədən məqsədi bir yerdə on gün qalmaqdır. Lakin on gün ərzində hər hansı bir maneənin yaranmasını da ehtimal edir;⁵⁸ bu surətdə onun vəzifəsi nədir?

Cavab: Əgər ehtimalı üqəlayı (ağıllı insanların əhəmiyyət verdiyi) bir ehtimal olsa, gərək namazlarını qəsr olaraq qılsın. Əgər ehtimalı çox zəif bir ehtimal olsa, bu zaman on gün qalmağı ilə bağlı etdiyi niyyət düzgündür (səfərə mane olan amillərdən sayılır) və namazlarını tam şəkildə qılmalıdır.

⁵⁵ Yəni əsas məsələ bir yerdə on gün qalmağı qəsd etməkdir. On gün qaldıqdan sonra orada daha çox qalmaq istəyərsə, namazlarını tam şəkildə qıla bilmək üçün daha bir on gün də qalmağı qəsd etməyə ehtiyac yoxdur. On gündən artıq hər nə qədər qalsa da, namazlarını tam qılmalıdır. *Tərc.*

⁵⁶ Diqqət etmək lazımdır ki, burada "olarmı" sualı o şeyin haram, yoxsa halal olması üçün deyil. Məqsəd budur ki, iki, ya daha çox yerdə on gün qalmağı niyyət edərsə, bu, səfəri sındıran amillərdən hesab olunur, yox? Yəni bu surətdə həmin yerlərdə namazı tam qıla bilərmə? *Tərc.*

⁵⁷ Məsələn, Bakıdan Qazax rayonuna səfər edən şəxsin məqsədi əvvəlcədən budur ki, Qazax rayonunda on gün qalacaq, amma beş gün bir kənddə, beş gün isə digər bir kənddə qalmaqla (baxmayaraq ki o kəndlər arasındakı məsafə azdır). Bu surətdə o, on gün bir yerdə qalmış sayılmır və hər iki kənddə namazlarını qəsr qılmalıdır. *Tərc.*

⁵⁸ Məsələn, Bakıda yaşayan bir şəxs Gəncəyə səfər edir. Əvvəlcədən də məqsədi Gəncədə on gün qalmaqdır, amma eyni zamanda ehtimal da verir ki, hər hansı bir səbəb onun Gəncədə on gün qalmasına mane ola bilər; məsələn, işi ilə əlaqədar olaraq geri (Bakıya) çağırıla bilər, yaxud yaxınlarından kimsə dünyasını dəyişə bilər və s. *Tərc.*

On gün ərzində şəri məsafə (44 km)⁵⁹ həddində olan bir yerə getmək

Sual 25: Bir yerdə on gün qalmağı qərara almış bir şəxs bu müddət ərzində şəri məsafə həddində (məsələn, 50 km) olan başqa bir yerə gedib-gələ bilərmə?

Cavab: Bu məsələdə iki surət var:

1) Əgər əvvəlcədən qərar bu olsa ki, on gün ərzində həmin yerə gedib-gələcək, bu zaman, ümumiyyətlə, onun on gün qalma niyyəti düzgün sayılır, buna görə də namazlarını qəsr olaraq qılmalıdır.

2) Əvvəlcədən belə bir qəsdı olmasa (yəni on gün ərzində heç bir yerə getməyi düşünməsə), yalnız o yerə çatıb bir dörd rükətli namaz (əda olaraq) qıldıqdan sonra belə bir qərara gəlmiş olsa, o zaman nə qədər ki həmin məntəqədən xaric olmayıb, digər namazlarını da tam qılmalıdır və tutduğu oruc da səhihdir.

Amma oradan çıxıb geri döndükdə isə namazlarını həmin yerdə artıq qəsr olaraq yerinə yetirməlidir, əlbəttə, bu şərtlə ki geri döndükdən sonra (həmin gündən etibarən) orada on gün qalmağı niyyət etmiş olmasın.

On gün ərzində şəri məsafə həddində olmayan bir yerə getmək

Sual 25: On gün bir yerdə qalmağı qərara almış şəxs oradan uzaqlığı şəri məsafədən az olan (məsələn, 10 km olan) məntəqələrə gedib-gələ bilərmə?

Cavab: Bu məsələdə də iki surət var:

1) Şəxsin əvvəlcədən niyyəti bu idi ki, on gün ərzində o yerə gedib-gələcək. Bunun özünün üç surəti var:

a) *Həmin yerə getmək, orada qalmaq və oradan qayıtmağa sərf olunan zamanın məcmusu o həddə deyil ki, on gün qalma niyyətinə xələl gətirmiş olsun. Məsələn, hamısı birlikdə iki saatdan çox deyil. Bu surətdə onun on gün qalma qəsdı düzgündür və buna görə də on gün qaldığı yerdən həmin yerə gedərkən yolda da, həmin yerdə də namazları tamdır, həmçinin (on gün) qalmağı qəsd etdiyi yerdə də namazları tamdır.*

b) *Həmin yerə getmək, orada qalmaq və oradan qayıtmağa sərf olunan zamanın məcmusu iki saatdan çoxdur, məsələn, günün yarısı qədərdir. Bu surətdə*

⁵⁹ İstər "imtidadı" (birbaşa) olsun, istərsə də "təlfiqi" (gedib-gəlməklə). Tərc.

on gün qalma niyyəti işkallıdır, buna görə də, ehtiyat vacibə əsasən, namazlarını həm tam, həm də qəsr olaraq qılmalıdır.⁶⁰

c) Həmin yerdə tam bir gün, yaxud tam bir gecə qalır. Bu surətdə on gün qalma niyyəti səhix deyil və namazları qəsrdir.

2) Şəxsin əvvəlcədən belə bir niyyəti olmayıb. Amma on gün qalmaq istədiyi yerə çatıb bir dörd rükətli namaz (əda olaraq) qıldıqdan sonra həmin yerə getmək qərarına gəlib. Bu surətdə, gedib-qayıtdığı vaxtın müddətindən asılı olmayaraq, onun on gün qalmaq niyyəti səhixdir, namazlarını da tam qılmalıdır. Hətta on günün qalan hissəsini həmin gedəcəyi yerdə qalsa belə, hökm eynidir.

Daha da aydın olması üçün aşağıdakı şəkilə diqqət edin:

On gündən sonra şəri məsafə həddində olmayan bir yerə getmək

Sual 26: Əgər müsafir bir şəxs bir yerdə on gündən çox (məsələn, bir ay) qalmağı qəsd edərsə və on günü tamam olduqdan sonra şəri məsafə həddində olmayan bir yerə getmək qərarına gələrsə, onun namazlarının hökmü necədir?

⁶⁰ On gün qalmağı niyyət etdiyi yerdə, əlavə olaraq getdiyi yerdə, eləcə də bunlar arasındakı yolda.
Tərc.

Cavab: Onun namazları tamdır, orucu da səhihdir. İstər əvvəlcədən həmin yerə getməyi planlaşdırmış olsun (yəni əvvəlcədən niyyəti bu olsun ki, on gün qaldıqdan sonra həmin yerə gedəcək), istərsə də sonradan bu qərara gəlmiş olsun.

Qərarın dəyişməsi

Sual 27: Bir yerdə on gün qalmağı qərara almış bir müsafir (həmin yerə çatdıqdan sonra) fikrini dəyişərsə, yaxud on gün qalıb-qalmayacağında tərəddüd edərsə, onun namazlarının hökmü necədir?

Cavab: Bu məsələnin üç surəti var:

- 1) Bir dörd rükətli namazı əda olaraq qılmazdan əvvəl fikrini dəyişibsə, yaxud tərəddüddə qalıbsa, bu zaman namazlarını qəsr olaraq qılmalıdır.
- 2) Bir dörd rükətli namazı əda olaraq qıldıqdan sonra fikrini dəyişibsə, yaxud tərəddüddə qalıbsa, bu zaman həmin məkanı tərk etməyincə namazlarını tam olaraq qılmalıdır.
- 3) Əda olaraq qıldığı (ilk) dörd rükətli namaz əsnasında fikrini dəyişibsə, yaxud tərəddüddə qalıbsa, bu zaman əgər üçüncü rükəti qılmağa məşğul deyilsə, gərək namazı iki rükətli olaraq tamamlasın və digər namazlarını da qəsr olaraq qılsın. Üçüncü rükətin rükusuna çatmadığı halda da hökm eynidir. Belə ki, gərək otursun və namazını qəsr olaraq tamamlasın. Əgər artıq qiraət və ya təsbih deyibsə (üçüncü rükətdə qiraət və ya təsbihati-ərbəəni deyibsə), ehtiyat vacibə əsasən, səhv səcdəsi etsin. Əgər üçüncü rükətin rükusuna getdikdən sonra bu hal baş veribsə, namazı batildir. Gərək həmin namazı qəsr olaraq yenidən qılsın və nə qədər ki həmin məntəqədən xaric olmayıb, digər namazlarını da qəsr olaraq qılmalıdır.

Sual 28: Əgər müsafir olan bir şəxs on gün bir yerdə qalmağı niyyət etməsə, amma bir neçə gün qaldıqdan sonra on gün orada qalmağı qərara alsın, onun namazlarının hökmü necədir?

Cavab: Bu məsələdə iki surət var:

- 1) Əvvəlki günləri hesaba qatmaqla on gün qalmaq istəyir. Məsələn, beş gün həmin yerdə qaldıqdan sonra daha beş gün qalmağı qərara alır. Bu surətdə o, namazlarını qəsr olaraq qılmalıdır.

2) Əvvəlki günləri hesaba qatmadan on gün qalmaq istəyir. Məsələn, beş gün həmin yerdə qaldıqdan sonra daha on gün qalmağı qərara alır. Bu surətdə həmin vaxta qədər qəsr olaraq qıldığı namazlar səhihdir. Sonrakı on gün ərzində isə namazlarını tam olaraq qılmalıdır.⁶¹

Namaz əsnasında on gün qalmağı qəsd etmək

Sual 29: On gün qalmaq fikrində olmayan bir müsafir əgər namaz əsnasında fikrini dəyişsə, hökmü necədir?

Cavab: Belə bir şəxs gərək həmin namazını tam şəkildə bitirsin. On gün qalmaq niyyəti də səhihdir.⁶²

Oruc halında olarkən on gün qalmaq fikrindən dönmək

Sual 30: On gün bir yerdə qalmağı qərara almış bir müsafir (həmin yerə çatdıqdan sonra) oruc olduğu halda bu fikrindən dönərsə, yaxud tərəddüd edərsə, onun orucunun hökmü necədir?

Cavab: Əgər zöhrdən sonra fikrini dəyişibsə, yaxud tərəddüd edibsə, bu zaman baxacaq: əgər bir dörd rükətli namazı əda olaraq qılıba, o zaman orucu səhihdir, (və nə qədər ki oranı tərk etməyib,) namazlarını da tam qılmalıdır; əgər bir dörd rükətli namaz qılmayıbsa, ehtiyat vacibə əsasən, (əgər vacib orucdursa,) həmin günün orucunu tamamlamalı, sonra isə qəza etməlidir, namazlarını isə qəsr olaraq yerinə yetirəcək və sonrakı günlərdə oruc tuta bilməz.

Əgər Günəş batdıqdan sonra fikrini dəyişsə, bir dörd rükətli namaz (işə) qılmamış olsa da, həmin günün orucu səhihdir, qəzası da yoxdur.

OTUZ GÜN ƏRZİNDƏ TƏRƏDDÜDDƏ QALMAQ

Əgər müsafir olan şəxs əvvəlcədən heç bir qəsd etmədən bir yerdə otuz gün qalarsa və bu otuz günün hamısında orada (on gün) qalıb-qalmamaqda

⁶¹ On günün hesablanma qaydası əvvəlki səhifələrdə qeyd olunub. *Tərc.*

⁶² Əlbəttə, əvvəlki günləri hesaba qatmamaq şərtilə. *Tərc.*

tərəddüd edərsə, otuz gün keçdikdən sonra orada az bir müddət qalsa da, namazlarını tam qılmalıdır.

Yalnız bir yerdə otuz gün qalmalıdır

Sual 31: Əgər müsafir olan bir şəxs müxətlif məkanlarda otuz gün tərəddüdlə qalarsa, məsələn, birinci məkanda on gün, ikinci məkanda on gün və üçüncü məkanda da on gün tərəddüdlə qalarsa, otuz birinci gündə onun namazlarının hökmü necədir?

Cavab: Müsafir olan şəxs otuz birinci günün namazlarını yalnız o surətdə tam olaraq qılmalıdır ki, otuz gün eyni məkanda tərəddüddə qalmış olsun.⁶³

⁶³ Misalda qeyd olunan hal yaranarsa, şəxs hər üç məkanda da namazlarını qəsr olaraq qılmalıdır. Çünki hər məkanda on gün qalıb-qalmayacağına tərəddüd edir. Üçüncü məkanda on birinci gün qalsa, yenə də namazlarını qəsr qılmalıdır, baxmayaraq ki ümumi günlərin sayına görə artıq otuz birinci gündür ki, səfərdədir. Otuz birinci gün namazı tam qılmaq yalnız o zaman vacib olar ki, eyni məkanda otuz günü tərəddüd içində keçirsin, yəni ardıcıl olaraq on gün qalacağını bilməsin. *Tərc.*

III BÖLÜM

MÜXTƏLİF MƏSƏLƏLƏR

*Kitabın bu bölümündə müsafir namazına aid olan
müxtəlif məsələlərdən söhbət açılacaq.*

Dörd yerdə ixtiyar sahibi olmaq

Müsaafir şəxs dörd yerdə namazlarını tam və ya qəsr qılmaqda ixtiyar sahibidir.⁶⁴ Həmin yerlər aşağıdakılardır:

- 1) Qədim Məkkə şəhəri — Əqəbeyi-mədəniyyindən Zi-tuvaya qədər olan ərazi;
- 2) Qədim Mədinə şəhəri, yəni Peyğəmbərin (s) dövründəki ərazi;
- 3) Kufə şəhəri;
- 4) İmam Hüseynin (ə) pak həməmi.

Əlbəttə, ehtiyat müstəhəb budur ki, müsaafir olan kəs Məscidül-həram və Məscidün-Nəbidən qıraqda, hətta məsum imamların (ə) dövründən sonra bu iki məscidin artırılmış hissələrində, eləcə də Kufə məscidindən qıraqda, həmçinin İmam Hüseynin (ə) pak zərihindən uzaqda namazı tam qılmasın (yəni ehtiyat müstəhəb budur ki, qəsr qılsın).

Yeni Məkkə və Mədinə

Sual 1: Yeni Məkkə və Mədinə şəhərlərində müsaafir olan şəxsin namazlarının hökmü nədir?

Cavab: Müsaafir olan şəxs Məkkə və Mədinə şəhərlərinin yeni hissəsində namazlarını qəsr qılmalıdır. Şəhərin hansı hissəsinin yeni, hansı hissəsinin qədim olmasını bilmək üçün isə əhli-xibrəyə (bu işin mütəxəssislərinə) müraciət etmək lazımdır.

⁶⁴ Tam qılsa, daha yaxşıdır.*

Namazı qəsr qılmalı olduğu yerdə tam qılmaq

Sual 2: Əgər bir şəxs namazını qəsr qılmalı olduğu yerdə qəsdən tam olaraq qılarsa, namazının hökmü nədir?

Cavab: Müsafir olduğunu bilən kəs namazlarını qəsr olaraq qılmalıdır. Əgər yuxarıda dediyimiz dörd yerdən başqa yerlərdə qəsdən tam olaraq qılarsa, namazı batildir.

Məsələnin hökmünü unutmaq

Sual 3: Əgər müsafir olan şəxs səfərdə namazı qəsr qılmalı olduğunu unudarsa (yəni məsələnin hökmünü unudarsa) və nəticədə namazı tam olaraq qılarsa, hökmü nədir?

Cavab: Namazın vaxtı çıxmamış hökm yadına düşsə, gərək namazı qəsr olaraq təzələsin. Amma namazın vaxtı çıxdıqdan sonra yadına düşərsə, qıldığı həmin namaz səhihdir və qəzası vacib deyil.

Məsələnin mövzusunun unutmaq

Sual 4: Namazın səfərdə qəsr olaraq qılınmalı olduğunu bilən şəxs müsafir olduğunu unudub namazı tam halda qılarsa, onun namazının hökmü nədir?

Cavab: Əgər namazın vaxtı çıxmamış müsafir olduğu yadına düşsə, gərək namazı qəsr olaraq təzələsin. Əgər namaz vaxtından sonra yadına düşsə, qəzası yoxdur (yəni qıldığı namaz səhihdir).

Namazı səhvən tam qılmaq

Sual 5: Şəxs müsafir olduğunu və namazını qəsr olaraq qılmalı olduğunu bilir, amma səhvən namazı tam olaraq yerinə yetirir. Bu halda onun namazının hökmü nədir?

Cavab: Namazın vaxtı çıxmamış səhv etdiyini başa düşsə, namazı batildir, gərək onu yenidən qəsr olaraq qılsın. Amma bunu namaz vaxtı çıxdıqdan sonra anlasa, qəzası yoxdur (qıldığı namaz səhihdir).

Məsələnin hökmünü bilməmək

Sual 6: Ümumiyyətlə məsələnin hökmünü bilməyən bir müsafir namazını tam olaraq qılarsa, hökmü nədir?

Cavab: Ümumiyyətlə səfərdə namazın qəsr olaraq qılınmalı olduğunu bilməyən kəs namazını tam olaraq yerinə yetiribsə, namazı səhihdir.

Müsafir namazının bəzi xüsusiyyətlərini bilməmək

Sual 7: Bəzi şəxslər bilirlər ki, səfərdə namaz qəsr olaraq qılınmalıdır, amma müsafir namazının müəyyən məsələlərindən xəbərsizdirlər. Əgər bir nəfər bu məsələləri bilmədiyindən namazı tam olaraq qılmış olarsa, hökmü nədir?

Cavab: Namazın vaxtı çıxmamış məsələni bilsə, gərək namazı yenidən qılsın (qəsr olaraq). Vaxt çıxdıqdan sonra bilsə, qəzası yoxdur (yəni səhihdir).

Məsafəni bilməmək

Sual 8: Səfərdə namazın qəsr qılınmalı olduğunu bilən bir müsafir, səfər zamanı qət etdiyi məsafənin səkkiz fərsəxdən (44 km-dən) az olduğunu düşünüb namazını tam olaraq yerinə yetirərsə, hökmü nədir?

Cavab: Əgər namazın vaxtı çıxmamış bilsə ki, məsafə səkkiz fərsəxdir, bu zaman namazını yenidən qəsr olaraq qılmalıdır. Amma vaxt çıxdıqdan sonra bilsə, qəzası vacib deyil.

Tam qılmalı olduğu yerdə qəsr qılmaq

Sual 9: Əgər namazqılan tam qılmalı olduğu yerdə namazını qəsr olaraq qılarsa, hökmü nədir?

Cavab: Bu məsələdə dörd surət var:

- 1) Əgər bilərəkdən namazını qəsr qılıbsa, batildir.
- 2) Əgər namazını səhvən qəsr qılıbsa, yenə də batildir, istər səhvini namazın vaxtı çıxmamış anlamış olsun, istərsə də çıxdıqdan sonra.
- 3) Əgər unutqanlıq üzündən namazını qəsr qılıbsa, yenə də namazı batildir, istər vaxt çıxmamış yadına düşsün, istərsə də vaxt çıxdıqdan sonra.
- 4) Əgər hökmü bilmədən namazı qəsr olaraq qılıbsa, yenə də batildir. Amma bir yerdə on gün qalması qəsd etmiş müsafir hökmü bilmədiyinə

görə namazını qəsr olaraq qılmış olsa, ehtiyat vacib budur ki, onu yenidən qılsın (tam olaraq).

Namaz əsnasında bilmək

Sual 10: Əgər namazqılan qəsr niyyəti ilə namaza başlasa və namaz əsnasında tam qılmalı olduğunu anlasa, vəzifəsi nədir?

Cavab: Namazını dörd rükətli olaraq tamamlamalıdır.

Sual 11: Əgər şəxs tam qılmaq niyyəti ilə namaza başlasa və namaz əsnasında başa düşsə ki qəsr qılmalıdır, bu zaman nə etməlidir?

Cavab: Əgər üçüncü rükətin rükusuna əyilməyibsə, namazını iki rükətli olaraq tamamlamalıdır. Əgər qiraət, ya təsbih deyibsə, buna görə, ehtiyat vacibə əsasən, səhv səcdəsi yerinə yetirməlidir. Əgər üçüncü rükətin rükusuna əyilibsə, namazı batildir (yəni qəsr niyyəti ilə yenidən qılmalıdır). Namaz vaxtının çıxmasına bir rükət qılma biləcək qədər vaxt qalsa da, gərək namazını qəsr niyyəti ilə yenidən başlasın. Bu qədər də vaxt qalmadığı surətdə isə namazını qəsr olaraq qəza etməlidir.

Namaz vaxtı bitməmiş vətənə çatmaq

Sual 12: Namazını qəsr olaraq qılmış bir müsafir namaz vaxtı bitməmiş vətəninə, yaxud namazını tam qılmalı olduğu hər hansı bir yerə çatarsa, namazını yenidən qılmalıdırmı?

Cavab: Xeyr.

Sual 13: Namazını səfərdə olarkən qılmayan bir müsafir namaz vaxtı bitməmiş vətəninə, yaxud namazını tam qılmalı olduğu bir yerə çatarsa, vəzifəsi nədir?

Cavab: Gərək namazını tam şəkildə (dörd rükət) yerinə yetirsin.

Sual 14: Namaz vaxtı bitməmiş vətəninə, yaxud onun hökmündə⁶⁵ olan bir yerə çatmış müsafir, əgər unutmazlıq üzündən və ya qəsdən (Allah uzaq

⁶⁵ Yəni namazını tam qılmalı olduğu bir yer, məsələn on gün qalmağı niyyət etdiyi. Tərc.

eləsin) namazını qılmazsa, bu namazın qəzası ilə bağlı vəzifəsi nədir? Yəni həmin günün namazını tam, yoxsa qəsr olaraq qəza etməlidir?

Cavab: Gərək namazının qəzasını tam şəkildə yerinə yetirsin.

Ümumiyyətlə, qəza namazı üçün meyar namazın axır vaxtıdır. Yəni namazın axır dəqiqələrində səfərdə olubsa, gərək qəzanı qəsr olaraq yerinə yetirsin; yox, vətəndə, yaxud onun hökmündə olan bir yerdə olubsa, gərək namazın qəzasını tam olaraq yerinə yetirsin.

Tələbə, əsgər və bu kimi şəxslərin namaz və oruclarının hökmü

Sual 15: Hər hansı bir tələbə təhsil almaq üçün, yaxud hər hansı bir əsgər xidməti vəzifəsini yerinə yetirmək üçün başqa şəhərə gedib həftəsonu vətəninə qayıdırsa, onun namaz və oruclarının hökmü necədir?

Cavab: Bu məsələnin bir neçə surəti var:

1) Həmin məkanda (həftəsonları qayıtmaqla da olsa) azı iki il qalırsa (yaxud qalacaqsə), bu surətdə o məkan həmin şəxs üçün məqərr (müvəqqəti vətən) sayılır; buna görə də orada namazlarını tam qılmalıdır, tutduğu oruc da səhihdir.⁶⁶

2) Altı ay və iki ildən az bir müddət ərzində orada qalacaq; bu surətdə həmin yer, ehtiyat vacibə əsasən, məqərr hesab olunmayacaq. Amma buna baxmayaraq, həmin yerdə namazları tamdır, tutduğu oruc da səhihdir.⁶⁷

3) Həmin məkanda altı aydan az qalacaq; bu surətdə həmin yer o şəxs üçün məqərr hesab olunmur, lakin "kəsirüs-səfər" olduğuna görə⁶⁸ orada namazlarını tam qılmalıdır, tutduğu oruc da səhihdir.

Tələbə, əsgər və bu kimi şəxslərin yolda olarkən namaz və oruclarının hökmünə gəlincə isə bu məsələdə də bir neçə surət vardır:

1) Ay ərzində azı bir, çoxu dörd gün get-gəl edir; bu zaman yolda olarkən namazlarını qəsr qılmalıdır.

⁶⁶ İlk iki ayında ehtiyat etməsi də lazım deyil. Çünki elmi-icmali var ki, ilk iki ayda ya həmin yer məqərrdir, ya da həmin şəxs "kəsirüs-səfər"dir. Hər iki surətdə isə namaz tam qılınmalıdır, buna görə də ehtiyata ehtiyac yoxdur.*

⁶⁷ Çünki elmi-icmali var ki, o yer ya məqərr sayılır, ya da həmin şəxs "kəsirüs-səfər"dir.*

⁶⁸ "Kəsirüs-səfərin" şərtləri yerinə yetdiyi təqdirdə. Tərc.

2) Ay ərzində azı beş, çoxu on dörd gün get-gəl edir; bu surətdə, ehtiyat vacibə əsasən, cəm edəcək (həm tam, həm də qəsr qılacaq).

3) Ay ərzində azı on beş gün get-gəl edir; bu surətdə yolda namazlarını tam qılmalıdır, tutduğu oruc da səhihdir.

İş yerindən keçmək

Sual 16: Əgər müsafir səfər zamanı iş yerindən keçərsə, bu zaman onun səfəri sınırmı və nəticə etibarilə o, namazlarını tam olaraq qılmalıdır?

Cavab: Əgər onun iş yeri məqərr (müvəqqəti vətən) hökmündədirsə, bu zaman həmin yerdən keçmək səfərin sınımasına və nəticə etibarilə namazların tam qılınmasına səbəb olar.⁶⁹ Əgər məqərr hökmündə deyilsə, o yerdən keçmək səfərin sınımasına səbəb olmaz.⁷⁰

Övlad və yoldaşın kişinin iş yerində ona təbə olması

Sual 17: Yoldaş və övladlar kişi ilə birgə onun iş yerinə səfər etsələr, namaz və oruclarının hökmü necədir?

Cavab: Əgər onların həmin yerə gediş-gəlişi və orada qalmaqları məqərrin (müvəqqəti vətənin) şərtləri ilə müvafiqdirsə, bu zaman onların namazları tamdır, orucuları da səhihdir. Məsələn, kişi həmin yerdə azı iki il və hər həftə azı dörd gün qalacaq, ailəsi də həmişə onunla birgədir.

Əgər onların həmin yerə gediş-gəlişi və orada qalmaqları məqərrin şərtləri ilə müvafiq deyilsə və həmin yerə iş, yaxud kişiyyə işində köməklik göstərmək üçün gedərlərsə,⁷¹ bu surətdə səfərləri işlə əlaqədar olan "kəsirüs-səfər" in şərtlərinə uyğun olduğu təqdirdə namazları tam, orucuları da səhihdir.

Əgər onların bu səfərləri işlə əlaqədar olmasa, yəni həmin yerə hər hansı bir iş, yaxud kişiyyə işində köməklik etmək üçün səfər etməsələr, bu zaman əgər səfərləri işlə əlaqədar olmayan "kəsirüs-səfər" in şərtlərinə müvafiqdirsə,⁷² həmin yerdə namazları tam, orucuları isə səhihdir.

⁶⁹ Əlbəttə, əgər səfəri həmin yerdən (məqərdən) azı 22 km (gediş-gəlişli 44 km) məsafədə olan bir yerə qədərdirsə, məqərr keçdikdən sonra namazları qəsr olaraq qılmalıdır. *Tərc.*

⁷⁰ Hər hansı bir məkanın vətən hökmündə olub-olmadığını bilmək üçün vətənin hökmləri barədə olan izahlara bax.*

⁷¹ Məsələn, qadın öz yoldaşı ilə birgə həmin yerə səfər edir ki, orada ona qulluq etsin.*

⁷² Yəni azı bir il və hər həftə azı dörd gün o yerə gedirlərsə.*

Səfərdə olan şəxsin oruc tutması

Sual 18: Müsafir olan şəxs oruc tuta bilər?

Cavab: Namazını qəsr qılmalı olan müsafir oruc tuta bilməz; istər mübarək ramazan ayının orucu olsun, istər qəza, istərsə də müstəhəb.

Amma boynunda qəza orucu olmayan bir şəxs, səfərdə olmadığı zaman, müəyyən bir günü oruc tutacağını nəzir edərsə, gərək həmin günü səfərdə olduğu təqdirdə də oruc tutsun.

Həmçinin müsafir olan şəxs hər hansı bir həcət üçün müqəddəs Mədinə şəhərində üç gün müstəhəb oruc tuta bilər. Amma ehtiyat vacib budur ki, həmin üç gün çərşənbə, cümə axşamı və cümə günləri olsun.

Səfər zamanı gündəlik nafilələrin hökmü

Sual 19: Səfərdə gündəlik nafilə namazlarının hökmü necədir?

Cavab: Zöhr və əsr namazlarının nafilələri səfərdə olarkən qılınmamalıdır. İşə namazının nafiləsini isə rəca (savaba ümid) qəsd ilə qılmağın bir eybi yoxdur. Sübh, məğrib və gecənin nafilələrini (gecə namazı) isə səfərdə qılmağın heç bir maneəsi yoxdur.

Gündəlik nafilələr və on gün bir yerdə qalmağı qəsd etmək

Sual 20: Bir yerdə on gün qalmağı qəsd etmiş müsafir zöhr, əsr və işə namazlarının nafiləsini qıla bilərmi?

Cavab: Bəli, qıla bilər.

Səfər yoldaşlarının on gün qalacağını düşünərək bir yerdə on gün qalmağı qəsd etmək

Sual 21: Bir şəxs elə bilib ki, onun səfər yoldaşları müəyyən bir yerdə on gün qalmağı qəsd ediblər. Buna görə də o həmin yerdə on gün qalmağı qəsd

edib. Lakin sonradan məlum olub ki, səfər yoldaşlarının belə bir qəsdı olmayıb. Bu halda həmin şəxsin vəzifəsi nədir?⁷³

Cavab: Əgər belə bir şəxs yoldaşlarının həmin yerdə on gün qalma niyyətində olmadıqlarını bir dörd rükətli namazı əda olaraq qıldıqdan sonra başa düşmüş olsa, o zaman nə qədər ki o məkandan xaric olmayıb, namazlarını tam qılmalıdır; hətta özü də on gün qalma niyyətindən dönmüş olsa belə.

Əgər bir dörd rükətli namazı əda olaraq qılmazdan öncə bunu başa düşərsə, o zaman özü də on gün qalma niyyətindən döndüyü təqdirdə namazlarını qəsr olaraq qılmalıdır.

Mübarək ramazan ayında səfər etməyin hökmü

Sual 22: Mübarək ramazan ayında səfər etməyin bir işkalı varmı? Əgər oruc tutmaqdan boyun qaçırmaq üçün olarsa, hökmü nədir?

Cavab: Mübarək ramazan ayında səfərə çıxmağın bir eybi yoxdur, lakin məkruhdur; hətta oruc tutmaqdan boyun qaçırmaq üçün olmasa da (məkruhdur). Əgər zəruri bir səfər olarsa, yaxud, Əhli-beytdən (ə) nəql olunmuş bəzi hədislərə əsasən, təməttö həcci, yaxud ümrə üçün olarsa, o zaman məkruh deyil.

Hökmü bilmədiyinə görə oruc tutmaq

Sual 23: Əgər səfərdə olan bir şəxs hökmü bilmədiyindən, ya unutkanlıq üzündən oruc tutarsa, onun orucunun hökmü nədir?

Cavab: Müsafir şəxsin orucunun batil olduğunu bilməyən şəxs səfərdə olarkən oruc tutarsa və gün ərzində məsələni öyrənmiş olarsa, onun orucu batildir. Əgər məğribə qədər bunu bilməzsə, orucu səhihdir. Əgər məsələni bilərsə, lakin səfərdə olduğunu, yaxud səfərdə olan şəxsin orucunun batil olduğunu unudaraq oruc tutarsa, onun orucu batildir.

Səfərdə orucun batil olması

Sual 24: Oruc tutan şəxs səfərə çıxarsa, onun orucu nə zaman batil olar?

⁷³ Əlbəttə, sual o hala aiddir ki, həmin şəxsin səfər yoldaşları orada on gün qalmadığı təqdirdə o da qalmayacaq. Tərc.

Cavab: Oruc tutan şəxs əgər zöhrdən sonra səfərə çıxarsa, onun orucu səhihdir. Amma zöhrdən əvvəl səfərə çıxarsa, tərəxxüs həddinə yetişdikdə orucu batil olar.

Sual 25: Oruc tutan şəxs səfərə çıxdığı halda, hansı ki bu səfərin nəticəsində orucu batil olacaq, nə vaxtdan etibarən orucu batil edən işləri görə bilər, məsələn, nə vaxtdan su içə və yemək yeyə bilər?

Cavab: Belə bir şəxs əgər şəri məsafəni qət etmək niyyəti ilə hərəkətə başlasa, elə ki tərəxxüs həddinə yetişdi, orucu batil edən işlərdən görə bilər, məsələn, su içə və yemək yeyə bilər. Amma tərəxxüs həddinə yetişmədən orucu batil edən işlərdən heç birini görməməlidir. Tərəxxüs həddindən əvvəl qəsdən orucu batil edən şeylərdən hər hansısa birini edərsə, ona qəza və kəfərə vacib olar.

Səfərdən qayıdarkən orucun hökmü

Sual 26: Səfərdə olan şəxs vətəninə qayıdarsa, yaxud onun hökmündə olan bir yerə⁷⁴ gedərsə, həmin yerdə oruc niyyəti edə bilərmi?

Cavab: Belə bir şəxs əgər zöhrdən əvvəl vətəninə, yaxud onun hökmündə olan bir yerə çatarsa, (imsak vaxtından bu yana) orucu batil edən işlərdən birini görməyibsə, gərək həmin günün orucunu tutsun.⁷⁵ Amma zöhrdən sonra çatıbsa, həmin günün orucu səhih deyil.⁷⁶

⁷⁴ Məsələn, on gün qalmağı niyyət etdiyi yer.*

⁷⁵ Əlbəttə, əgər mübarək ramazan ayının orucudursa, gərək həmin günün orucunu tutsun, əgər qəza orucudursa, yaxud müstəhəb orucdursa, onu həmin gün tutmaya da bilər.*

⁷⁶ Bu surətdə mübarək ramazan ayının orucu, qəza və müstəhəb oruclar arasında bir fərq yoxdur.*

MÜNDƏRİCAT

Müqəddimə

I BÖLÜM: MÜSAFİR NAMAZININ ŞƏRTLƏRİ	2
Şərt 1. Şəxsin səfəri səkkiz fərsəxdən az olmasın	3
Məsafənin "imtidadı" (birbaşa) və "təlfiqi" (gediş-gəlişli) olaraq hesablanması	3
Şəri məsafənin başlanğıcı	4
Böyük şəhərlərin hökmü	4
Şəhərə bitişik olan kənd və qəsəbələr	4
Məsafəsi şəri məsafədən az olan iki yerə səfər etmək	5
Şəri məsafə həddinə çatıb-çatmamaqda şəkk etmək	6
Şərt 2. Səfər etməzdən əvvəl səkkiz fərsəx (44 km) məsafə gedəcəyini qəsd etməlidir ..	6
Şərt 3. Səfər əsnasında səkkiz fərsəx (44 km) yol qət etmək fikrindən dönməməlidir	7
Şərt 4: Səkkiz fərsəxə (44 km-ə) çatmazdan əvvəl vətənindən keçməməli, yaxud da on	
gün və ya daha çox hər hansı bir yerdə qalmamalıdır	8
Şərt 5: Şəxsin səfəri günah səfəri olmamalıdır	8
Qadının öz ərindən icazə almadan səfər etməsi	9
Övladın ata və ananın icazəsi olmadan səfər etməsi	9
Halal səfərdə günah etmək	9
Əyləncə üçün edilən ov səfəri	9
Şərt 6: Köçəri həyat tərzini yaşayan şəxs olmamalıdır	10
Şərt 7: Tərəxxüs həddinə yetişmiş olmalıdır	10
Tərəxxüs həddi barədə şəkk edənin hökmü	11
Şərt 8: İş səfər etmək olmasın; həmçinin iş səfərdə olmasın	11
"Kəsirüs-səfər" in (çox səfər edənin) hökmləri	11
1) İş səfər etmək olan	12
2) İş səfərdə olan	12
Bu iki qismə daxil olan şəxslərin namazlarının hökmü	12
Bir ayda edəcəyi səfərlərin sayında şəkk etsə	13
İşi ilə bağlı "kəsirüs-səfər" olan şəxsin qeyri-iş səfərlərinin hökmü	14
"Kəsirüs-səfər" olan şəxsin birinci səfəri	14
Sürücünün öz avtomobilini təmir etmək üçün səfər etməsi	14
Həmlədarın (tur rəhbərinin) namazlarının hökmü	14
İlin yalnız bir hissəsini "kəsirüs-səfər" olan şəxsin hökmü	15

<i>On gün qaldıqdan sonra ilk səfər</i>	<i>15</i>
<i>On gün qalmaq barədə şəkk etmək</i>	<i>16</i>
<i>Müxtəlif yerlərə səfər etmək</i>	<i>16</i>
<i>İşin müxtəlif olması.....</i>	<i>16</i>
<i>3) Qeyri-iş üçün çox səfər edən şəxs.....</i>	<i>17</i>

II BÖLÜM: "QƏVATIUS-SƏFƏR".....18

<i>Səfəri sındıran amillər ("qəvatius-səfər")</i>	<i>19</i>
---	-----------

VƏTƏN

<i>Vətəndə dayanmaq</i>	<i>19</i>
<i>Vətənin qisimləri</i>	<i>19</i>
<i>Həqiqi vətənlə seçilmiş vətənin fərqi.....</i>	<i>20</i>
<i>Hökmi vətənlə seçilmiş vətənin fərqi.....</i>	<i>20</i>
<i>Şəri vətən</i>	<i>20</i>
<i>Bir neçə vətənin olması.....</i>	<i>21</i>
<i>Vətən məsələsində qadının öz ərinə tabe olması</i>	<i>21</i>
<i>Gələcək vətən</i>	<i>21</i>
<i>Atanın hazırkı vətəninə övladın ataya tabe olması</i>	<i>22</i>
<i>Atanın əvvəlki vətəni</i>	<i>22</i>
<i>Vətən məsələsində övladın anaya tabe olması.....</i>	<i>22</i>
<i>Ata və ananın yeni vətəninə övladın namazlarının hökmü.....</i>	<i>23</i>
<i>Vətəndən imtina ("eraz") etmək və onun hökmü</i>	<i>23</i>
<i>İmtina etdiyi vətəndən keçməyin hökmü</i>	<i>23</i>
<i>Qadının öz əvvəlki vətənidən imtina ("eraz") etməsi</i>	<i>23</i>
<i>Məqərrin hökmləri</i>	<i>24</i>
<i>Qalma müddətində şəkk etmək</i>	<i>25</i>
<i>Tətil günlərində məqərrə səfər etmək</i>	<i>26</i>
<i>Müsafrin müvəqqəti vətəndən (məqərdən) keçməsi</i>	<i>26</i>
ON GÜN BİR YERDƏ QALMAĞI QƏSD ETMƏK	26
<i>On günü hesablamağın qaydası</i>	<i>26</i>
<i>Gedib-qayıtdığı yol da on gündən hesablanırmı?</i>	<i>27</i>
<i>On gün qalmağı qəsd etdikdən sonra daha çox qalmaq</i>	<i>27</i>
<i>İki, ya daha çox yerdə on gün qalmaq</i>	<i>28</i>
<i>On gün ərzində maneə yaranmasını ehtimal etmək.....</i>	<i>28</i>
<i>On gün ərzində şəri məsafə (44 km) həddində olan bir yerə getmək</i>	<i>29</i>
<i>On gün ərzində şəri məsafə həddində olmayan bir yerə getmək.....</i>	<i>29</i>

<i>On gündən sonra şəri məsafə həddində olmayan bir yərə getmək</i>	30
<i>Qərarın dəyişməsi</i>	31
<i>Namaz əsnasında on gün qalmağı qəsd etmək.....</i>	32
<i>Oruc halında olarkən on gün qalmaq fikrindən dönmək</i>	32
OTUZ GÜN ƏRZİNDƏ TƏRƏDDÜDDƏ QALMAQ.....	32
<i>Yalnız bir yerdə otuz gün qalmalıdır.....</i>	33
 III BÖLÜM: MÜXTƏLİF MƏSƏLƏLƏR.....	34
<i>Dörd yerdə ixtiyar sahibi olmaq</i>	35
<i>Yeni Məkkə və Mədinə.....</i>	35
<i>Namazı qəsr qılmalı olduğu yerdə tam qılmaq</i>	36
<i>Məsələnin hökmünü unutmaq</i>	36
<i>Məsələnin mövzusunun unutmaq</i>	36
<i>Namazı səhvən tam qılmaq.....</i>	36
<i>Məsələnin hökmünü bilməmək</i>	37
<i>Müsafir namazının bəzi xüsusiyyətlərini bilməmək</i>	37
<i>Məsafəni bilməmək</i>	37
<i>Tam qılmalı olduğu yerdə qəsr qılmaq</i>	37
<i>Namaz əsnasında bilmək</i>	38
<i>Namaz vaxtı bitməmiş vətənə çatmaq</i>	38
<i>Tələbə, əsgər və bu kimi şəxslərin namaz və oruclarının hökmü</i>	39
<i>İş yerindən keçmək</i>	40
<i>Övlad və yoldaşın kişinin iş yerində ona təbə olması</i>	40
<i>Səfərdə olan şəxsin oruc tutması</i>	41
<i>Səfər zamanı gündəlik nəfilələrin hökmü</i>	41
<i>Gündəlik nəfilələr və on gün bir yerdə qalmağı qəsd etmək</i>	41
<i>Səfər yoldaşlarının on gün qalacağını düşünərək bir yerdə on gün qalmağı qəsd etmək.....</i>	41
<i>Mübarək ramazan ayında səfər etməyin hökmü</i>	42
<i>Hökmü bilmədiyinə görə oruc tutmaq</i>	42
<i>Səfərdə orucun batil olması</i>	42
<i>Səfərdən qayıdarkən orucun hökmü</i>	43

WWW.BESIRET.AZ